

... STERK EN SOCIAAL

BASISPROGRAMMA VOOR DE
GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN VAN MAART 2014

**CENTRUM
VOOR LOKAAL
BESTUUR**

PvdA

... STERK EN SOCIAAL

BASISPROGRAMMA VOOR DE
GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN VAN MAART 2014

INHOUD

Voorwoord	5
1. PvdA Lokaal	7
2. Werk, inkomen en economie	13
3. Zorgen voor meedoen	25
4. Onderwijs, jeugd en zorg	35
5. Wonen en wijken	43
6. Veilige steden en dorpen	53
7. Sport en cultuur	57
8. Natuur, milieu, landschap en verkeer	61
9. De financiën van de (lokale) overheid	67
10. Tips bij het maken van het basisverkiezingsprogramma	71
- Waar je aan moet denken	73
- Procedure voor vaststelling van het programma	78

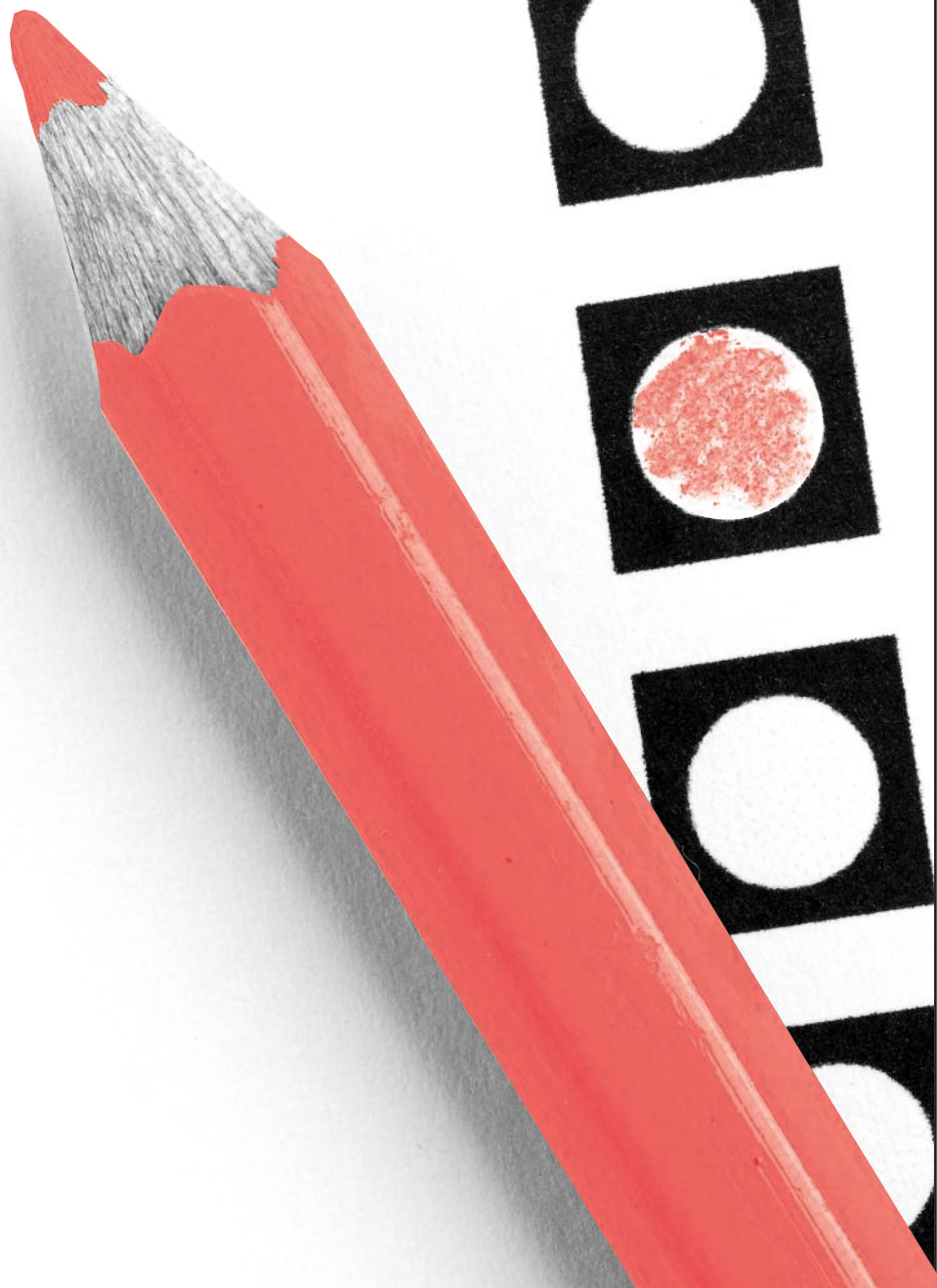
Colofon

© Centrum voor Lokaal Bestuur, 2012
Postbus 1310
1000 BH Amsterdam
Telefoon: 0900-9553
E-mail: clb@pvda.nl
www.lokaalbestuur.nl

 twitter.com/lokaalbestuur

Tekst: CLB-werkgroep Basisverkiezingsprogramma.
Eindredactie: Jacqueline Kalk, Leonie Wildeman, Jan de Roos
Druk: Opmeer, Den Haag

Vormgeving: Bart Bakker
Alle omslagfoto's zijn afkomstig van de website <http://borden.plaatsengids.nl>
Foto's binnenwerk: Shutterstock

VOORWOORD

Woensdag 19 maart 2014¹ vinden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. Verkiezingen waarbij we zo sterk mogelijk uit de bus willen komen om als Partij van de Arbeid lokaal het verschil te kunnen maken. Het verschil voor onze inwoners.

De gemeente krijgt steeds meer taken en verantwoordelijkheden in het sociale domein. In 2005 is de Wet Werk en Bijstand al gedecentraliseerd. De regeling voor de onderkant van de arbeidsmarkt en de overheveling van delen van de AWBZ naar gemeenten zijn de meest recente voorbeelden en in 2015 wordt de decentralisatie van de Jeugdzorg verwacht. Het verwoorden van de politieke koers van de lokale PvdA wordt daarmee van steeds groter belang. Net zo als het vinden van geschikte kandidaten die deze politieke koers gaan verwoorden als raadslid en eventueel als wethouder.

Met dit basisverkiezingsprogramma wil het Centrum voor Lokaal Bestuur van de PvdA de lokale afdelingen in die zoektocht ondersteunen. Niet om een voorbeeldprogramma aan te leveren dat geldt voor alle gemeenten, maar wel met een document waaruit naar hartelust geknipt en geplakt kan worden. Gemeenten zijn verschillend, net zo als de positie van onze partij in de gemeenten dit ook is. Waar de ene gemeente een activerend armoedebelief voert, zal een andere gemeente misschien meer de nadruk op voorzieningen leggen. Gemeenteraadsverkiezingen worden steeds belangrijker door de grotere rol en verantwoordelijkheid van elke gemeente. Hierdoor kun je niet meer spreken van verkiezingen van een tweede orde. Juist in deze tijd, waarin bezuinigingen nopen tot heldere keuzes, is het voor ons, Partij van de Arbeid, belangrijk om te laten zien hoe we invulling geven aan een solidaire samenleving.

Gemeenten gaan over heel veel zaken. We hebben ervoor gekozen

---

1. De gemeenteraadsverkiezingen 2014 waren gepland op woensdag 5 maart. Omdat dit ook Aswoensdag is, is besloten deze verkiezingen ongeveer 14 dagen te verschuiven. Waarschijnlijk wordt dit dan 19 maart 2014. Deze datum was bij het opstellen van dit document echter nog niet definitief.

1. PVDA LOKAAL

Solidair is onze samenleving, zelfredzaam zijn onze burgers, ondersteunend is onze overheid

om niet uitputtend te zijn in dit basisverkiezingsprogramma maar ons te beperken tot die terreinen waar elke gemeente mee te maken heeft. In het hoofdstuk Wonen en Wijken zijn varianten uitgewerkt voor gebieden die te maken hebben met krimp of juist niet. Ter inspiratie hebben we een beperkt aantal voorbeelden opgenomen. Dit hadden ook andere voorbeelden kunnen zijn uit andere gemeenten. Gelukkig valt er wat dat betreft voldoende van elkaar te leren en uit te wisselen.

Bij dit basisverkiezingsprogramma is een slothoofdstuk opgenomen met tips hoe dit document kan worden gebruikt.

Dit basisverkiezingsprogramma is tot stand gekomen dankzij de schrijfgroep bestaande uit: Bouke Arends, Rinda den Besten, Auke Blaauwbroek, Richard Blankenstein, Otwin van Dijk, Marije Eleveld, Sjoerd Feitsma, Marco Florijn, Manon Fokke, Rob de Geest, Sicko Heldoorn, Fanida Kadra, Jaap Kuin, Roelof van Laar, Mohamed el Mokaddem, Pim Paulusma, Albert de Vries, Anneloes Waelpoel en Rutger Zwart, onder voorzitterschap van Bert Cremers.

Wij danken Erica van Alfen, Bert-Jan Dokter, Femke Drooge, Ton van Eck, Trees Flapper, Peter Flohr, Toon Geenen, Peter Hermans, Anja Hopstaken, Stefan Jansen, Bianca Kaatee, Huub Kappert, Inke Katoen-de Graaf, Wieke Kluit, Amarins Komduur-Daems, Henk van Lambalgen, Theo Maas, Randy Martens, Esther Mulder, Sijmen Scholten, Jelmer Staal, Jan Pieter Vorsteveld, Koos de Vos, Gabe van der Zee en Henk Zwiep voor hun inbreng tijdens het ontwikkelingsproces.

Jacqueline Kalk
Secretaris Centrum voor Lokaal Bestuur

Met veel inwoners van onze gemeente gaat het goed. We leven in een rijk land en in een rijk deel van de wereld. Maar we sluiten onze ogen niet voor problemen die zich in onze gemeente voordoen. Nog steeds groeien kinderen in armoede op. Eenzaamheid, uitsluiting en anonimiteit komen ook in onze gemeente voor. Niet iedereen in onze gemeente heeft dezelfde kansen om iets van het leven te maken. Nog steeds geldt: hoe hoger het inkomen, des te beter de gezondheid. Om al deze redenen zijn de idealen van de Partij van de Arbeid ook in 2014 nog hard nodig

Wij willen in onze gemeente werken aan een *solidaire* samenleving waarin iedereen een fatsoenlijk bestaan heeft en waarin iedereen de mogelijkheid heeft om vooruit te komen en iets van zijn leven te maken. Hierbij sluiten we niemand uit en dragen de sterkste schouders de zwaarste lasten.

Wij leggen ons niet neer bij armoede en onrecht. Het is in onze geïndividualiseerde samenleving een opdracht voor de overheid om, samen met bewoners, solidariteit te organiseren. We willen geen samenleving waarin mensen langs elkaar heen leven, wij willen een samenleving waarin we mét elkaar leven.

De Partij van de Arbeid wil een *respectvolle* samenleving. Onze samenleving is een samenleving waarin iedereen actief deelneemt, naar eigen mogelijkheden. Burgers zijn zelfredzaam. Wie dit (even) niet is, krijgt een steuntje in de rug. In eerste instantie vanuit zijn omgeving maar als dat niet kan, zorgt de lokale overheid voor een goed vangnet. Ook als je (even) hulp nodig hebt, tel je volwaardig mee. Die ondersteuning is altijd gericht op het zoveel mogelijk herwinnen van de eigen kracht, is dicht bij de mensen georganiseerd,

met meer aandacht en minder bureaucratie. De PvdA verwacht dat mensen actief deelnemen aan de samenleving. In eerste instantie via een betaalde baan, en als dat niet lukt via stages of vrijwilligerswerk.

Wij willen een *veilige* samenleving. Je veilig voelen in je eigen huis, in je directe omgeving, je dorp of je stad is een recht waar we ons hard voor maken. Veiligheid is een prioriteit van de PvdA. Zowel preventie als repressie willen we verbeteren.

De PvdA kiest voor een zorgzame samenleving. Zorg is niet alleen een verantwoordelijkheid van de overheid maar een gemeenschappelijke taak van ons allemaal. Iets voor elkaar betekenen en elkaar helpen als het nodig is. Dat maakt onderdeel uit van ons ideaal van solidariteit. Als PvdA vinden we dat onze gemeente dat juist moet stimuleren.

De samenleving die ons voor ogen staat is ook een *inclusieve* samenleving. Een samenleving waarin voor iedereen plaats is, waarin iedereen mee telt en voorzieningen voor iedereen toegankelijk zijn.

In onze samenleving willen wij het beste onderwijs voor alle kinderen. Wij vinden dat de gemeente verantwoordelijk is voor een zo hoog mogelijke kwaliteit van het onderwijs, voor gelijke kansen van kinderen en voor een goede huisvesting van de scholen.

Cultuur en sport brengen mensen bij elkaar en dragen bij aan de sociale cohesie van een gemeenschap. Door te investeren in sport en beweging investeren we in de gezondheid van mensen, in het bevorderen van participatie en sociale samenhang voor zowel jongeren als ouderen. Daarom is het belangrijk dat sport voor iedereen toegankelijk is. Wij vinden dat inkomen of een lichamelijke of verstandelijke beperking daar geen belemmering voor mag zijn.

De PvdA is trots op ons rijke culturele leven. Cultuur draagt bij aan het imago van de gemeente en de lokale identiteit. Of het nu gaat om het Teyler's museum in Haarlem of de jaarlijkse toneelvoorstelling in het openluchttheater van Sellingeren, of om Bach of Jannes.

In onze samenleving heeft iedereen recht op een goede en betaalbare woning. Wij willen terug naar een evenwichtig en eerlijk woonbeleid,

waarbij er voldoende sociale woningen beschikbaar zijn, waarin eigen woningbezit voor brede groepen bereikbaar blijft.

De PvdA heeft vertegenwoordigers op alle niveaus. In Brussel, Den Haag, in de provincies, bij de waterschappen en in onze gemeente. Verbindingen zijn dus snel gelegd. Als we in onze gemeente kansen zien of tegen problemen aanlopen dan kunnen wij die verbindingen inzetten om snel tot resultaat te komen.

In dit basisverkiezingsprogramma verwoorden we welke keuzes er vanuit de PvdA lokaal worden gemaakt en wat dit betekent voor de komende raadsperiode. Vanuit onze waarden en onze sociaaldemocratische visie. Dat betekent niet dat we onze ogen sluiten voor de realiteit. De financiële crisis gaat niet voorbij aan de lokale overheid, veel gemeenten hebben al bezuinigingen doorgevoerd. De stilstand op de woningmarkt heeft geleid tot vermindering van de opbrengsten van grondexploitaties met grote gevolgen voor de financiële veerkracht van de gemeenten.

Tegelijkertijd zien we dat gemeenten steeds meer taken en verantwoordelijkheden krijgen. De drie grote decentralisaties waardoor de gemeente verantwoordelijk wordt voor de jeugdzorg, één regeling voor de onderkant van de arbeidsmarkt (WWnV) en de overheveling van delen van de AWBZ, krijgen in de komende raadsperiode hun beslag. Als PvdA zijn wij voorstander van het overdragen van taken in het sociale domein naar de gemeente. Wij vinden dat de gemeente als eerste overheid die het meeste directe contact met haar inwoners heeft, het beste weet waar inwoners behoefte aan hebben. Wij zijn geen voorstander van het overdragen van taken en verantwoordelijkheden, met korting op korting, waardoor groepen aan de onderkant van de samenleving het meeste de dupe zijn. Als PvdA willen wij dit effect voorkomen.

Wij vinden dat je visie nodig hebt om de keuzes waar de gemeente voor staat, te kunnen maken. Hoe willen wij dat de lokale samenleving eruit gaat zien? In die keuzes laten we ons leiden door begrippen als

solidariteit en rechtvaardigheid, een samenleving waarin voor ieder plaats is en waaraan iedereen bijdraagt en waar we niemand uitsluiten. Met een overheid die gelooft in de zelfredzaamheid van haar burgers, die dienstbaar is aan haar burgers en een vangnet biedt aan die burgers die even een vangnet nodig hebben. Onze samenleving is een samenleving waarin we ons niet neerleggen bij onrecht en armoede. Het is onze opdracht om als overheid samen met bewoners solidariteit te organiseren.

In deze economische tijd is prioriteiten stellen dé uitdaging voor onze lokale politici. Door de financieel-economische crisis en de bezuinigingen van de landelijke overheid worden de financiële mogelijkheden van de lokale overheid steeds kleiner. Ook de gemeentelijke organisatie moet een bijdrage leveren aan noodzakelijke bezuinigingen.

Om te kunnen werken aan de samenleving zoals die ons voor ogen staat, is een lokale overheid nodig die slagvaardig is, die de taken waarvoor zij staat goed kan uitvoeren. Dit kan betekenen dat er meer regionale samenwerking nodig is. Op heel veel terreinen, zoals bijvoorbeeld de arbeidsmarkt, economische zaken en de woningmarkt, mogen gemeentegrenzen geen belemmeringen vormen maar is een regionale aanpak gewenst. De PvdA is geen voorstander van een wildgroei van nieuwe gemeenschappelijke regelingen of andere vormen van regelingen die niet direct democratisch zijn gelegitimeerd. Herindelings sluiten we dan ook niet op voorhand uit zolang ze ook lokaal gewenst zijn. Is er geen draagvlak dan zijn andere vormen van samenwerking meer voor de hand liggend.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- De PvdA wil een lokale overheid die zich dienstbaar opstelt. De gemeente is er voor de bewoners, niet andersom. We zien bewoners als verantwoordelijke burgers die het beste met de stad voor hebben. Voor onverschilligheid is in onze gemeente geen plaats.
- De Partij van de Arbeid wil zoveel mogelijk gebruik maken van betrokken bewoners die het beste met de stad of het dorp voor hebben. Veel bewoners zetten zich graag in voor de lokale samen-

leving. Waar mogelijk betrekken we bewoners in een zo vroeg mogelijk stadium bij belangrijke keuzes. Dat komt het beleid ten goede: de kans op succes is groter als bewoners weten dat ze invloed op het beleid hebben.

- De lokale overheid heeft een verbindende rol. De gemeente brengt bewoners, bedrijven en instellingen bij elkaar om samen te werken aan de toekomst van de stad. Hiermee kan de overheid weer het vertrouwen van bewoners winnen. We combineren daadkracht met draagvlak.
- Regionale samenwerking is op onderdelen noodzakelijk. Op economisch en sociaal terrein is hier veel winst te behalen, zeker nu de lokale overheid voor steeds meer taken op het gebied van zorg, welzijn en sociale zekerheid verantwoordelijk is. Dit mag echter niet leiden tot een nieuwe vorm van centralisme die slecht democratisch controleerbaar is.
- De Partij van de Arbeid wil bureaucratie en regeldrift samen met bewoners en ondernemers aanpakken. Regels zijn er om bewoners en bedrijven te helpen, niet om ze dwars te zitten. We schaffen overbodige regels af.
- Als gemeente hebben we één aanspreekpunt (loket) voor bewoners en ondernemers. Kom je bij het loket van de gemeente, dan word je binnen 15 minuten geholpen.
- Wij besteden alleen overheidstaken uit als marktpartijen deze echt beter en goedkoper kunnen uitvoeren. Verdere uitbesteding van taken en marktwerking heeft niet onze voorkeur.
- Geen enkele trouwambtenaar mag weigeren een homostel in de echt te verbinden. Onze overheid is dienstbaar aan haar burgers.
- Het gelijkheidsbeginsel en het discriminatieverbod - allen die zich in .. (naam gemeente) bevinden worden in gelijke gevallen gelijk behandeld - zijn voor ons uitgangspunt. Dit discriminatieverbod geldt ook voor de seksuele geaardheid van onze inwoners.
- Gemeenteraadsleden van de Partij van de Arbeid zijn in de eerste plaats volksvertegenwoordigers. We staan in nauw contact met bewoners, maken waar mogelijk gebruik van hun kennis en ervaring en leggen over standpunten en besluiten voortdurend verantwoording af.

2. WERK, INKOMEN EN ECONOMIE

Houvast en vooruitgang

De arbeidsmarkt houdt niet op bij de gemeentegrens. Wij vinden dat ook de kansen in de regio voor onze inwoners benut horen te worden. We helpen werkgevers bij het vinden van werknemers en het aanvragen van vergunningen, en we maken het ondernemen gemakkelijker. Werkzoekenden proberen we zo snel mogelijk bij een werkgever te krijgen. Als dat niet kan zoeken we naar andere activiteiten. Voor iedereen die geen werk heeft is er het vangnet van de bijstand. De PvdA verwacht wel dat iedereen actief blijft, bijvoorbeeld met stages of door het doen van onbetaald werk of het volgen van scholing. Kortom, meedoen om zo snel mogelijk uit te kunnen stromen naar (betaald) werk.

Werk

Werk geeft zelfrespect, brengt zelfstandigheid mee en is de aanjager van integratie en participatie. Daarom moeten zoveel mogelijk inwoners aan het werk; juist in deze tijd. Onze droom is voor iedereen een baan. Maar wel goed werk met een loon volgens de CAO en betrokkenheid bij het eigen bedrijf. Andersom verwachten we van het bedrijf betrokkenheid bij werknemers en de lokale samenleving. We spannen ons, samen met ondernemers, extra in om jeugdwerkloosheid te verminderen en te voorkomen. We bevorderen kennisinnovatie. Hiervoor is een goede samenwerking nodig tussen onderwijs en bedrijfsleven. Zo verbeteren we de afstemming tussen opleidingen en beschikbare banen, gericht op uitbreiding van lokaal sterke sectoren.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- De PvdA wil dat er een Plan van de Arbeid voor onze regio komt. Hierin worden alle groepen betrokken: jongeren, ouderen, mensen met een beperking en mensen die vrijwilligerswerk doen.

Samen met de mensen zelf, het bedrijfsleven, het MKB, uitzendorganisaties en andere instanties wordt dit plan gemaakt zodat het in 2015 kan draaien.

- Dit plan is gericht op uitbreiding (of minimaal behoud) van de werkgelegenheid en het aantal arbeidsplaatsen, de verbetering van de afstemming tussen vraag en aanbod, het creëren van leerwerkplaatsen, stageplaatsen en participatiebanen en met speciale projecten voor 45-plussers.
- Er bestaan nog veel verschillende regels naast elkaar die werkgevers en werkzoekenden helpen om aan de slag te blijven. Wij willen deze wirwar aan regels versimpelen².
- De grenzen van de arbeidsmarkt stoppen niet bij de gemeentegrens. Met een gemeenschappelijke en gecoördineerde werkgeversbenadering in onze regio ondersteunen we werkgevers en maken hun taak lichter, maar ze moeten dan wel hun eigen verantwoordelijkheid oppakken. Bijvoorbeeld door het in dienst nemen van arbeidsgehandicapten.
- We gunnen bij aanbestedingen alleen onder de voorwaarde dat de aannemende partij minimaal 5 procent van de aanneemsom gebruikt voor de inzet van langdurig werklozen, jongeren en arbeidsgehandicapten. Dit heet Social Return on Investment³. Dit passen we toe bij alle projecten (fysiek, infra en sociaal) en bij de inkoop van diensten en producten door de gemeente.
- De regels voor aanbestedingen worden zo toegepast dat het voor lokale ondernemers aantrekkelijk is om in te schrijven op aanbestedingen.
- Bij (bouw)projecten van de gemeente worden in de aanbestedingsprocedure voorwaarden opgenomen waardoor het project conform het leer/werk-traject 'leerlingbouwplaatsen'⁴ wordt ingericht en uitgevoerd.
- Wij willen dat de gemeente zelf het goede voorbeeld geeft door voldoende stageplekken en werkervaringsplaatsen (10 procent

2. Als er inmiddels één goede regeling voor de onderkant van de arbeidsmarkt is, vervalt deze bullet.

3. Zie ook www.sroi.nl

4. Leerlingbouwplaats is een volwaardig bouw- of infraproject voor leerlingen die een opleiding in de beroepsbegeleidende leerweg (BBL, werken en leren) doen. Zij draaien volledig mee in alle bouwkundige werkzaamheden. Onder begeleiding van leermeesters leren zij een vak.

ten opzichte van het aantal medewerkers) aan te bieden binnen de eigen organisatie en 5 procent van de arbeidsplaatsen te reserveren voor langdurig werklozen en arbeidsgehandicapten.

Plan van de Arbeid

De PvdA-fractie in Opsterland constateerde dat het aantal bijstandsgerechtigden in twee jaar tijd was opgelopen van 200 in 2010 naar 506 in 2012 en naar verwachting verder gaat oplopen tot 780 in 2015. Reden om een initiatiefvoorstel onder de titel 'Plan van de Arbeid' in te dienen. Een banenplan voor 150 banen, een actieve werkgeversbenadering, instrumenten zoals social return en oprichting van een gemeentelijk woningbedrijf zijn hier onderdeel van.

Meer informatie via: www.opsterland.nl

Jongeren en werk

Voor jongeren is het vinden van de juiste toegang tot de arbeidsmarkt belangrijk. De eerste baan, het begin van je verdere werkzame leven. Juist nu, in deze economische crisis, is het vinden van die eerste baan die goed aansluit op de opleiding moeilijk. De startkwalificatie helpt daarbij, maar soms is dit niet voldoende. Als het niet lukt om een baan te vinden die bij je past, willen wij je helpen. Voor ons is het belangrijk dat jongeren actief blijven.

Dit betekent voor de komende raadsperiode :

- Voor de PvdA is de aanpak van de jeugdwerkloosheid van het grootste belang. Hiervoor ontwikkelen we in onze regio samen met jongeren, onderwijs en bedrijfsleven een aanvalsplan tegen de jeugdwerkloosheid als onderdeel van het Plan van de Arbeid.
- We maken discriminatie op de regionale arbeidsmarkt bespreekbaar met werkgevers- en werknemersorganisaties om zo de verschillen in kansen en positie van allochtone en autochtone jongeren op de arbeidsmarkt te verkleinen.
- We willen dat de gemeente als organisatie stageplaatsen en werkervaringsplaatsen biedt voor jongeren van het MBO. Zo kan zij

ook beter afspraken hierover maken met andere bedrijven in de regio om stage- en werkplekken op MBO-niveau te creëren.

- Het behalen van een startkwalificatie is cruciaal. Het verrichten van stages en/of werk moet kunnen leiden tot een erkende startkwalificatie. De huidige route naar het behalen van een startkwalificatie is niet voor iedereen haalbaar.
- Jongeren onder de 27 jaar volgen onderwijs, hebben een baan of combineren onderwijs met werk. Het uitgangspunt voor leerplicht en toeleiding naar werk is 'school eerst'.
- De versnippering van opleidingen in het MBO gaan we tegen. Experimenten die de aansluiting onderwijs en arbeid oplossen, ondersteunen we.
- Jongeren die speciale aandacht nodig hebben, krijgen dit ook. We maken in onze regio een speciaal actieplan voor deze jongeren samen met het onderwijs en het bedrijfsleven.
- Samen met bedrijven en MBO's zorgen we ervoor dat jongeren naar technische beroepen gaan, door vroege voorlichting op scholen en stages en bijvoorbeeld een techniekservicepunt met de taken: bemiddeling, scholing, voorlichting en facilitering voor de techniekbranche. We maken regionale afspraken hierover.

*Academie voor zorg en welzijn Rivierenland
Regio Rivierenland heeft te maken met personeelstekorten in de zorgsector o.a. door een bovengemiddelde vergrijzing en ontgroening, een dalend bewonersaantal en een gemiddeld laag opleidingsniveau. De Academie voor zorg en welzijn is opgericht op initiatief van werkgevers in de zorgsector en het ROC om leren en werken in de zorg te verbeteren. Ook het UWV werkt mee om samen te zorgen voor meer instroom in het zorgonderwijs van MBO-studenten (BBL) en zij-instromers en herintreders. De overheid in deze regio ondersteunt, faciliteert en signaleert dwarsverbanden.*

Meer informatie via: www.delokaleeducatieveagenda.nl

Als je hulp nodig hebt

Niet voor iedereen is het vinden van werk gemakkelijk, soms heb je daarbij hulp nodig. Dit kan zijn omdat je een arbeidsbeperking hebt, tijdelijk geen werk kunt vinden of in een sector zit die zwaar te lijden heeft onder de economische crisis. Onze ondersteuning is gericht op het vinden van (ander) werk en het vergroten van de zelfredzaamheid van onze burgers.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- De PvdA wil bijstandsgerechtigden actief helpen bij het vinden van werk. Vanuit de mogelijkheden van elke bijstandsgerechtigde kijken we naar de aansluiting op de arbeidsmarkt en wat er nodig is (scholing, stage of onbetaalde arbeid) om die aansluiting te verbeteren.
- Wij vragen van mensen die gebruik maken van de bijstand een tegenprestatie (wederkerigheidprincipe). Hiervoor maken zij zelf een plan. Indien dit niet lukt, vinden we dat de gemeente daarbij kan helpen.
- Bijstandsgerechtigden werken maximaal twintig uur per week onbetaald als tegenprestatie voor hun uitkering.
- Wie een fatsoenlijk werkaanbod weigert, wordt gekort op de uitkering. Dit gebeurt ook als iemand afspraken over het volgen van scholing, re-integratie, werk of vrijwilligerswerk niet nakomt.
- We bieden specifieke maatregelen (stageplaatsen, oprichten van een vakopleiding voor volwassenen, scholingstrajecten enz.) aan 45-plussers aan die werkloos zijn geworden.
- Niet iedereen is even kansrijk op de arbeidsmarkt. Voor degenen zonder kansen of met zeer beperkte kansen hebben we het vangnet van de bijstand. Mensen met veel kansen op de arbeidsmarkt kunnen zelf actief op zoek gaan naar een baan. De groep er tussenin ondersteunen we actief.
- Het uitgangspunt voor mensen met een WSW-indicatie is: zoveel mogelijk werk in reguliere banen. We gaan uit van wat iemand kan. Voor wie niet kan werken in een reguliere baan bieden we een beschermde arbeidsplaats binnen het regionale leerwerkbedrijf.

- Startende ZZP'ers ondersteunen we. Wij willen dat zij altijd kunnen meedingen naar opdrachten die de gemeente in de markt zet als zij aan de gestelde functie-eisen voldoen.
- Medewerkers in de uitvoering zoals Thuishulpen (Alfahulpen) hebben recht op goede arbeidsomstandigheden en fatsoenlijke lonen volgens CAO-normen, ook als zij dit werk als ZZP'er doen. Wij vinden dit een belangrijk criterium in aanbestedingsprocedures.
- Voor ZZP'ers die schuldhulpverlening nodig hebben, stellen we niet meer als voorwaarde dat zij hun bedrijf stop zetten. ZZP'ers komen in aanmerking voor het minimabeleid.

Broodfonds

ZZP'ers hebben het vaak moeilijk wanneer zij arbeidsongeschikt raken. Het Broodfonds biedt ZZP'ers een solidair vangnet. Alle ZZP'ers binnen een bepaalde broodfondsgroep stoppen maandelijks een bedrag in de pot. Wanneer je als lid van de groep arbeidsongeschikt wordt, maak je aanspraak op de gezamenlijke pot. De peperdure verzekeringen voor ziekte en arbeidsongeschiktheid kunnen hiermee vermeden worden.

Meer informatie via: www.broodfonds.nl

Inkomen

Een inkomen zorgt voor zelfstandigheid en creëert kansen. Juist in deze tijd van economische malaise willen we kwetsbare mensen blijven ondersteunen door onder andere een activerende armoede-aanpak. Het is onacceptabel dat er in Nederland ongeveer 300.000 kinderen opgroeien in armoede.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- De PvdA wil activerend armoedebeleid, gericht op het voorkomen van armoede.
- Onze aanpak is gericht op begeleiding naar werk én aanpak van de armoedeproblematiek. In de grote steden doen we dit wijkgericht.

- Met woningbouwcorporaties, deurwaarders en nutsbedrijven maken we stevige afspraken om problematische schulden en huisuitzettingen te voorkomen. Convenanten met deurwaarders moeten exorbitante incassokosten voorkomen.
- Mensen die langdurig van een minimaal inkomen leven, krijgen extra steun onder andere in de vorm van een collectieve ziektekostenverzekering.
- Ook mensen met een arbeidsbeperking mogen niet onder het wettelijk minimumloon betaald worden. Ook voor deze groep is het uitzicht om door te groeien naar de CAO-schalen belangrijk.
- Onze sociale zekerheid is gebaseerd op solidariteit. Om dit overeind te houden staan fraudebestrijding en handhaving hoog op onze agenda.
- Wij vinden dat elke gemeente zelf de inkomensgrens voor het gemeentelijk minimabeleid zou moeten kunnen vaststellen en niet, zoals nu het geval is, dat we ons moeten houden aan de normering van 110 procent van het wettelijk minimumloon.
- Het MKB is belangrijk voor ons. Veel kleine ondernemers hebben schulden en een laag inkomen. Wij gaan meer schuldentrajecten met kleine ondernemers opzetten, zodat zij snel uit de problemen komen en zich weer kunnen richten op het eigen bedrijf.

Specifiek voor 'Polengemeenten':

Voor werknemers uit de Midden- en Oost-Europese landen gelden dezelfde regels en plichten, bijvoorbeeld CAO-afspraken zoals die ook voor andere werknemers gelden. Handhaving van arbeidsvoorwaarden is noodzakelijk om uitbuiting, concurrentievervalsing en verdringing op de arbeidsmarkt tegen te gaan.

Utrecht-armoedebeleid

Iedereen moet de kans hebben om mee te doen in de samenleving. Inwoners van Utrecht met een inkomen tussen 110 procent en 125% van het bijstandsniveau krijgen daarom een zogenaamde U-pas. Deze pas geeft de inwoners en hun kinderen de mogelijkheid om deel te nemen aan sport- en cultuuractiviteiten. Ook door de inkomensgrens van ouders met kinderen op 125 procent te houden, wil Utrecht ervoor zorgen dat de meest kwetsbaren in de samenleving de mogelijkheid hebben om zich te ontplooien. Meer informatie via: www.utrecht.nl

Baangaranties in de zorg

We willen dat mensen met behoud van uitkering én met baangarantie een leerwerktraject in de zorg kunnen volgen. Uitkeringsorganisatie UWV heeft de toenemende behoefte aan zorg het afgelopen jaar weten te koppelen aan een steeds groter wordende groep mensen met een uitkering. Deelnemers gaan aan het werk bij een verzorgingscentrum in de buurt en doen tegelijkertijd een opleiding. De kosten van de opleiding zijn het eerste jaar voor het UWV en de jaren daarna voor de werkgever. Meer informatie via: www.regioplus.nl

Economie

Economische groei creëert banen. In veel gemeenten is sprake van een tekort aan mensen in de zorg en techniek. We moeten dat in onze gemeente samen met de partners in onze regio oplossen. Bedrijven horen zich thuis te kunnen voelen in onze gemeente. Daarom zorgen we voor een mooie gemeente, die goed bereikbaar is en waar onderwijs, overheid en bedrijfsleven nauw samenwerken. Het is belangrijk dat ondernemers kunnen ondernemen en niet verzand raken in bureaucratie.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- De PvdA wil een nauwe samenwerking met lokale en regionale ondernemers om regionale economische kansen te benutten. Wij beschermen het ondernemersklimaat. De gemeente brengt ondernemers en bedrijven bij elkaar om samen te werken aan de lokale economie.
- We zorgen voor een gunstig vestigingsklimaat en ondernemingsklimaat door het bieden van voldoende en aantrekkelijke bedrijventerreinen.
- We maken actief reclame voor onze mooie gemeente. Trots en kwaliteit staan hoog in het vaandel.
- De basis voor de detailhandel ligt in sterke winkelcentra in het centrum van een dorp, stad of wijk. Hierbij passen geen Mallachtige ontwikkelingen op bedrijventerreinen.
- Door de ruimere mogelijkheden van de Winkelsluitingstijdenwet mogen in onze gemeente de winkels ook op zondag open.
- Ondernemers die investeren in de lokale economie/samenleving krijgen wij ons een warm onthaal.
- Wij vinden het belangrijk dat er één loket is voor alle dienstverlening aan burgers en bedrijven, dat altijd bereikbaar is voor informatie, vergunningverlening en melding van calamiteiten.
- Wij maken het voor starters makkelijker om een bedrijf aan huis te beginnen bijvoorbeeld door bestemmingsplannen hiervoor te verruimen.
- Leegstaande panden worden creatieve hotspots voor jongeren, door henzelf beheerd. In die panden kunnen zij ondernemen, muziek maken, sporten of elkaar ontmoeten.
- Bij grootschalige openbare werken (bijvoorbeeld als wegen worden opgebroken) vinden wij bereikbaarheid, leefbaarheid, veiligheid en communicatie belangrijke toetscriteria zodat ondernemers en burgers niet onnodig worden gehinderd.
- Voor onze regio ontwikkelen we een strategie om de bouw, een belangrijke banenmotor, te stimuleren. We zetten alle landelijke regelingen lokaal in en maken afspraken met bouwondernemers en woningcorporaties.
- Wij vinden dat revitalisering van bestaande bedrijventerreinen

vóór nieuwbouw of uitbreiding van bedrijventerreinen gaat. Leegstand op bedrijventerreinen en kantoorpanden willen we voorkomen. Voor nieuwe bedrijfspanden kan van de initiatiefnemer geëist worden oude te slopen als dit zou leiden tot nieuwe leegstand.

C-Mill: Beste bedrijventerrein

C-Mill is een dynamische omgeving, een zogenaamd 'urban park' met een mix aan functies in krimpregio Heerlen. Het is een bedrijventerrein met veel nauw betrokken partijen: de afdeling Economische Zaken van de gemeente Heerlen, de Industriebank Liof en de Kamer van Koophandel Limburg, maar zonder overheidsfinanciering. Tegelijkertijd vinden er in samenwerking met regionale cultuurondernemers verschillende evenementen op het terrein plaats zoals zomerfestival Cultura Nova en een designbeurs en –veiling.

Meer informatie via: www.cmill.com

OZB en bedrijven

In Nijmegen wordt een deel van de OZB voor bedrijven in een Ondernemersfonds gestort. Lokale ondernemers bepalen zelf waaraan dit geld besteed wordt. Zo kunnen ondernemers jaarlijks investeren in lokaal economisch beleid. Gemeente en bedrijfsleven werken samen aan een economisch aantrekkelijke gemeente.

Demografische ontwikkelingen hebben een eigen invloed op het perspectief voor een regio. Als er sprake is van krimp en een snelle vergrijzing zal een aantal keuzes die je lokaal kunt maken er anders uit zien dan in een gebied waar sprake is van groei. Bijvoorbeeld: voor bedrijventerreinen kan de vraag zich aandienen: hoe kom je er vanaf (krimp) of hoe krijg je er meer (groei).

Werk, werk, werk is niet voor niets één van de meest bekende slogans van de PvdA. Werk is belangrijk. Door werk verwerf je inkomen, doe je mee, heb je een positie. Veel mensen ontlene hun zelfrespect voor een groot deel aan hun baan. Een gemeente die in staat is om werkgelegenheid te genereren bijvoorbeeld door een goed vestigingsklimaat voor ondernemers te ontwikkelen, creëert op die manier kansen voor haar inwoners. De hoofdstukken werk, onderwijs en zorg hangen nauw met elkaar samen.

3. ZORGEN VOOR MEEDOEN

Voor als je een zetje in de rug nodig hebt...

Zorg is een verantwoordelijkheid van ons allemaal. We zorgen dat, ondanks de bezuinigingen en ondanks het toenemend aantal mensen met een ondersteuningsvraag, er hulp is voor de mensen die dat het hardst nodig hebben. Draagkracht is voor ons een leidend principe. Draagkracht zowel in financiële zin als in sociaal opzicht. Eigen bijdragen voor zorg dienen inkomensafhankelijke zijn zonder dat dit leidt tot een stapeling van eigen bijdragen. De gemeente heeft de kans om zorg minder ingewikkeld te maken, dichtbij mensen te organiseren bijvoorbeeld met wijkverpleegkundigen, en de eigen kracht van mensen en hun netwerken te versterken.

Zorg bij je thuis en ouder worden in je eigen buurt

Gewoon in je eigen wijk kunnen blijven wonen als je ouder wordt of gehandicapt raakt. Dat vinden wij belangrijk. Zorgmedewerkers moeten weer 'aanklampbaar' en zichtbaar zijn in de wijk. Het gaat niet alleen om zorg, maar ook om welzijn. Met alleen het uit bed halen van mensen of het schoonmaken van een huis ben je niet klaar. Het gaat erom dat mensen daarna iets kunnen gaan doen.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- De PvdA vindt het belangrijk dat zorg en welzijn dichtbij mensen beschikbaar is. Dat betekent dat we kiezen voor een gebiedsgerichte benadering.
- Er worden voldoende levensloopbestendige woningen gebouwd. Ook kleinschalige woonvormen horen daarbij.
- De decentralisatie van de AWBZ gebruiken we om zorg en welzijn meer aan elkaar te verbinden. We gaan steeds uit van eigen kracht, netwerk, familie, buurt en eventueel professional. Preventie wordt beloofd. Gezondheidsbevordering met zorgver-

zekeraar, wijkverpleegkundige, gemeente en ziekenhuizen is ons uitgangspunt. Dit is goedkoper en prettiger voor mensen.

- We zijn voor een persoonsgebonden budget (PGB). Dat kan in verschillende vormen. Fraude met PGB's pakken we hard aan.
- Er komt een toegankelijkheidsprogramma. De openbare ruimte en publieke voorzieningen worden volledig toegankelijk gemaakt. Stoepen worden binnen vier jaar voorzien van op- en afritjes op die plekken waar dit nog niet het geval is. Verkeerslichten bij voetgangersoversteekplaatsen worden zo afgesteld dat je met een rolator niet een sprintje hoeft te trekken. Met winkeliers en architecten maken we afspraken over toegankelijkheid..
- Voor oudere migranten ontwikkelen we specifieke programma's om te voorkomen dat zij in een dubbel sociaal isolement raken en om te zorgen dat zij de weg leren kennen naar de zorginstellingen.

Mienskipsoarch

Zorgen voor kwetsbare mensen zodat zij zo lang mogelijk regie over hun eigen leven kunnen houden. Dat is het achterliggende idee van stichting 'Mienskipsoarch' (vertaald: gemeenschapszorg). Hiervoor worden de 'meitinker' en de 'freonskipper' ingezet. De meitinker is het eerste aanspreekpunt en komt na een hulpvraag binnen 24 uur op huisbezoek om een oplossing voor de hulpvraag te bedenken. De freonskipper is iemand met een afstand tot de arbeidsmarkt die vervolgens ingezet wordt voor kleine diensten en structurele activiteiten in de dagopvang. Maatwerk, zelfregie en informele zorg zijn leidende principes bij stichting Mienskipsoarch.

Voorzieningen op maat

Iedereen moet zijn eigen levensplannen kunnen nastreven. Als dat niet lukt omdat je op de één of andere manier daarbij een beperking ondervindt, bijvoorbeeld omdat je niet kunt lopen of omdat je je eigen huis niet kunt schoonmaken, zoeken wij met je naar een oplossing. Soms is die oplossing dichtbij te vinden in je eigen omgeving of

je eigen familie. Soms moeten we samen verder kijken naar wat nodig is. Omdat iedereen anders is, volstaat daarbij geen kant en klare oplossing. Maatwerk is nodig.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- De PvdA wil de manier om aan zorg te komen veel minder ingewikkeld maken. Minder regels, meer direct contact met degene die zorg vraagt. We investeren in het gesprek vooraf.
- We zetten vrijwilligers en mensen die op zoek zijn naar een baan in om hulp te bieden waar mogelijk. Bijvoorbeeld bij het doen van boodschappen of bij klussen in huis.
- Het is niet alleen maar halen, je kunt ook wat komen brengen. Zo kun je voor een scootmobiel in aanmerking komen, maar tevens anderen helpen met het invullen van belastingformulieren.
- We kijken niet alleen naar zorgvragen, maar ook naar eenzaamheid en bijvoorbeeld wat iemand zelf te bieden heeft.

De PvdA hecht aan kwalitatief goede zorg en een goede afstemming tussen de eerste, anderhalve (huisartsenposten en medische centra) en tweedelijnszorg. Voor kleine kernen kan dit betekenen dat er een concentratie van zorgvoorzieningen nodig is. De veranderende zorgbehoefte, inwoners die langer thuis blijven wonen, de behoefte aan herstellende zorg dicht bij huis, kan leiden tot veranderingen in de zorg-infrastructuur en een verschuiving van functies.

Samen werken aan goede zorg

Er verandert veel in de zorg. Samenwerking, communicatie met en tussen zorggebruikers en zorgaanbieders is belangrijk net als het voorkomen van valse verwachtingen, eerlijk zijn over wat er wel en niet geboden kan worden. Aan marktwerking in de zorg en accountantsterreur als het om verantwoording gaat heeft de PvdA een enorme hekel. We willen experimenteren met gebiedsgerichte financiering.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- De PvdA wil dat zorgaanbieders en gemeente een plan maken om versnippering in de dienstverlening uit te bannen. Dit plan is gericht op het zo goed mogelijk helpen van de zorgvragers.
- Gemeente en zorgverzekeraar maken samen afspraken over het centraal stellen van preventie, het inkopen van zorg op basis van de integrale hulpvraag van mensen.
- Bureaucratie, marktwerking en overdreven verantwoording bannen wij uit. Wij gaan experimenteren met wijkbudgetten voor zorg en welzijn.
- Wij ondersteunen zorgvragers in het opkomen voor hun belangen.
- Waar mogelijk bieden we hulp en bijstand voor ouders en patiënten als zij zelf zorgvoorzieningen willen starten, bijvoorbeeld door het bij het vinden van een locatie.

Buurtzorg

Kleine zelfsturende teams bestaande uit (wijk)verpleegkundigen en wijkziekenverzorgenden én een nauwe samenwerking met andere partijen zoals huisartsen, ziekenhuizen en fysiotherapeuten. Dat is het idee achter buurtzorg Nederland. Hierbij gaan de kosten niet naar het management en de administratie, maar wordt er gestreefd naar effectieve oplossingen in kleine en autonome zelfsturende teams. Cliënten hoeven niet meer voor iedere aandoening naar een andere verpleegkundige, maar ontvangen zorg op maat.

Meer informatie via: www.buurtzorgnederland.com

Mantelzorgers

Van alle zorg die wordt verleend, wordt ongeveer 80 procent gedaan door mensen die daarvoor niet betaald krijgen. Het gaat dan vaak om ouders die voor hun gehandicapte kinderen zorgen, partners die elkaar verzorgen of kinderen die hun ouders ondersteunen. We noemen dat mantelzorg. Het helpen en verzorgen van iemand van wie je

houdt is natuurlijk geweldig. Zoiets doe je met liefde. Maar vaak is het ook ontzettend zwaar. Soms gaat het zelfs om hele jonge kinderen die complete verantwoordelijkheden in het huishouden hebben of hoogbejaarden die hun partner verzorgen. Om mantelzorgers te helpen en af en toe rust te geven zetten wij de komende jaren extra in op het ondersteunen van mantelzorgers.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- De PvdA wil dat mantelzorgondersteuners extra capaciteit krijgen om mantelzorgers op te zoeken en te helpen met praktische oplossingen.
- Jonge en bejaarde mantelzorgers willen we extra ondersteunen om ook hun eigen leven te kunnen blijven leiden.
- Bij re-integratieverplichtingen wordt rekening gehouden met mantelzorgtaken.
- We blijven verlichting van de mantelzorg via logies in bijvoorbeeld het weekend ondersteunen.

Mantelzorg Maatje

Mantelzorg kan zwaar zijn. Het combineren van zorg met werk en eventueel de opvoeding van kinderen. Daarom hebben mantelzorgers af en toe een steuntje in de rug nodig. De vrijwillige hulpdienst Eindhoven heeft daarvoor het project 'Mantelzorg Maatje' in het leven geroepen. Als maatje draag je niet de zorg voor de hulpbehoevende, maar werk je samen met de mantelzorger aan tijd voor hem/haarzelf om de accu weer op te laden.

Meer informatie via: www.vhd-eindhoven.nl

Gezondheidszorg

Als je vraagt aan mensen wat ze het belangrijkste vinden noemen ze vaak als eerste: mijn gezondheid. Niet zo verwonderlijk natuurlijk. Als je ziek bent kun je veel dingen niet meer. De gezondheidszorg in Nederland behoort gelukkig tot een van de beste van de wereld en veel mensen worden elke dag goed geholpen. Toch zien we dat de

sociaaleconomische gezondheidsverschillen in ons land groter worden. Mensen met een lager inkomen zijn vaak dikker, hebben een slechter onderhouden gebit, hebben vaker last van ziektes en worden minder oud. Uiteraard geldt dat lang niet voor iedereen. Maar de verschillen worden echt groter. Wij vinden dat onacceptabel en gaan daar wat aan doen.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- De PvdA wil dat er meer gezondheidscentra komen. De gemeente ondersteunt dit.
- In de gezondheidscentra werken huisartsen, apothekers, fysiotherapeuten, maatschappelijk werkers, wijkverpleegkundigen en andere medici uit de eerstelijnsgezondheidszorg samen voor patiënten in hun wijk/dorp.
- Deze gezondheidscentra sluiten aan bij de buurtgerichte zorg.
- Er komt een levensstijlcampagne met een jaarlijks uitvoeringsprogramma om de sociaaleconomische gezondheidsverschillen in onze gemeente te verkleinen.
- In dit uitvoeringsprogramma hebben we onder andere aandacht voor het stimuleren van bewegen, gezond eten, alcoholmatiging en het voorkomen en bestrijden van depressies.
- Scholen, woningbouwcorporaties, detailhandel en horeca maken afspraken in het kader van dit uitvoeringsprogramma.
- We zetten ons in voor het behoud van bereikbare ziekenhuiszorg in onze regio.

Aanpak overgewicht bij kinderen GGD Rivierenland
Overgewicht bij kinderen is een serieus probleem. In Rivierenland hebben ze overgewicht daarom hét speerpunt gemaakt van hun gezondheidsbeleid. Door middel van het project "Rivierenland in balans" worden kinderen gestimuleerd veel te sporten en gezonder te eten. Om dit te bereiken zijn verschillende middelen ingezet. Zo kregen middelbare scholen gezondere kantines, was er een borstvoedingscafé om het geven van borstvoeding te stimuleren, werd er voorzien in gratis fruit op basisscholen en werd het bewegen

onder kinderen gestimuleerd door stappentellers en soundsteps en swinx (elektronische beweegspelen). Resultaat van deze aanpak is dat de omgeving van kinderen er beter op is ingericht om veel te sporten en gezonder te eten.

Meer informatie via: www.ggdrivierenland.nl

Armoedebestrijding en hulp bij schulden

Als je rond moet komen van een laag inkomen is dat niet gemakkelijk. Sporten, een cadeautje kopen voor de verjaardag van je buurvrouw en elke dag warm eten kopen, is soms nauwelijks mogelijk. Voor een belangrijk deel komt dat door een gebrek aan geld. Maar het komt ook door een vorm van berusting en vervreemding: "wij horen er toch niet bij". Armoede als levensstijl dus. Wij vinden dat in een rijk land als het onze onacceptabel. Dit vraagt om een frontale aanval op armoede en uitsluiting.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- De PvdA wil in het kader van ons activerende armoedebeleid onze aanval op armoede voortzetten. Het tegengaan van de uitsluitende werking van armoede en het ontzien van de effecten daarvan voor kinderen heeft de komende jaren topprioriteit.
- We willen dit doen door regelmatige flyeracties en de formulierenbrigade, zodat mensen weten waar ze gebruik van kunnen maken. We benaderen mensen actief.
- Voor de groep mensen met een inkomen minder dan 110 procent en de groep mensen met een inkomen tussen de 110 en 125 procent van het bijstandsniveau willen wij een kortingspas voor sport- en cultuuractiviteiten, de bibliotheek, zwemlessen, computers voor brugklassers en een regeling voor schoolkosten.
- Als armoede veroorzaakt wordt door schulden is pappen en nahouden geen oplossing. We pakken dan de oorzaak van armoede aan: de schulden. Wachtlijsten bij de schuldhulpverlening vinden we uit den boze. Binnen maximaal vier weken start het traject voor schuldhulpverlening. Waar mogelijk worden werkgevers hier ook bij betrokken.

- Bij hulp bij schulden is niet alleen naar de financieel-technische kant belangrijk. Het gaat ook om het vinden van manieren om weer te leren omgaan met geld. Leren budgetteren, het op orde houden van de basis (vaste lasten) en voorkomen van schulden.
- Als het nodig is, helpen we mensen door hun inkomsten en uitgaven voor ze te beheren.
- We willen een collectieve ziektekostenverzekering voor deze groep.
- Met maatschappelijke organisaties en kerken maakt de gemeente afspraken hoe mensen die zij wel, maar de gemeente nog niet kent, kunnen worden geholpen.
- De vele stichtingen, particuliere initiatieven en instellingen die zich met armoedebestrijding bezighouden, komen met de gemeente regelmatig bijeen om kwaliteit te handhaven, efficiënter samen te werken en kennis uit te wisselen.

Dakloosheid en verslaving tegengaan

Iemand die verslaafd is aan drugs, drank, gamen of gokken, is niet meer vrij om te kiezen, maar wordt gedreven door verslaving: de volgende shot, het volgende drankje of gokje. Ernstige verslaving leidt vaak tot een breuk met familie, het verlies van werk en ernstige financiële problemen. Wij willen dan ook de strijd aanbinden met verslaving. Voorlichting over de gevaren van verslaving vinden we het noodzakelijke begin van een effectief lokaal verslavingsbeleid. Daarnaast is zorg nodig. Overlast door gebruikers accepteren we niet.

Dit betekent door de komende raadsperiode:

- De PvdA wil meer inzetten op het voorkomen van verslaving door goede voorlichting op scholen door de GGD en door ervaringsdeskundigen.
- Het THC-gehalte in softdrugs is te hoog. Coffeeshops mogen alleen die softdrugs verkopen die een laag THC-gehalte hebben.
- Overlast van coffeeshops moet worden tegengegaan door strakke handhaving.
- Bij verslavingszorg en maatschappelijke opvang hebben zwerfjongeren absolute voorrang.

- Zwerfjongeren moeten een ID-kaart kunnen krijgen bij onze gemeente als zij op dat moment in onze gemeente verblijven.
- Multiproblem gezinnen zijn extra kwetsbaar en verdienen extra hulp om dakloosheid en escalatie te voorkomen. Deze gezinnen krijgen gecoördineerde hulp bij zorg, schulden en opvoeding. Meerdere hulpverlenende instanties in één gezin willen we voorkomen. (Eén gezin, één plan).
- We maken samen met zorg- en woonaanbieders een persoonsgericht actieplan om daklozen weer tot (zelfstandig) wonen te brengen.
- De PvdA wil specifieke, tijdelijke, woonvormen voor (ex)verslaafden en (ex)daklozen. We bevorderen het wonen met begeleiding in plaats van crisisopvang en nachtopvang. Bewoners worden vroegtijdig bij locatiekeuzes betrokken.
- Met woningbouwcorporaties maken we afspraken om voldoende woningen voor begeleid wonen te hebben.
- Er komt aandacht voor de groeiende groep alleenstaande ouders die dakloos raken en mensen die door het verliezen van hun baan dakloos raken.
- We stimuleren daklozen om iets terug te doen en zich nuttig te maken. Bijvoorbeeld met het opruimen van rommel op straat.
- Verslaafden en daklozen die structureel weigeren mee te werken en overlast blijven veroorzaken, leggen we sancties op. Een gedwongen opname met behandeling kan in sommige gevallen de meest effectieve optie zijn.

Stichting Dagloon Nijmegen

*Stichting Dagloon Nijmegen biedt dak- en thuislozen de mogelijkheid om via vrijwilligerswerk (bijv. schoonmaken, opknappen, toezicht houden) te participeren in de samenleving. Structuur, arbeidsritme en hiermee verbonden rechten en plichten zorgen voor een versterkt zelfbeeld bij de dak- en thuislozen. Ook de bewoners van Nijmegen ervaren de inzet van de dak- en thuislozen als positief. "Het mes snijdt hierdoor aan twee kanten: daklozen nemen weer deel aan de samenleving en de stad is schoner".
Meer informatie via: www.stichting-dagloon-nijmegen.nl*

Kamers met kansen

Een succesvolle toekomst is niet voor iedereen vanzelfsprekend. Kamers met Kansen biedt jongeren waarbij dit niet vanzelfsprekend is de mogelijkheid om in een veilige omgeving te werken aan een zelfstandig bestaan. Door een combinatie van wonen, leren, werken en coaching krijgen jongeren in de leeftijd van 17-27 jaar de mogelijkheid om onder begeleiding een toekomst op te bouwen. Meer informatie via: www.kamersmetkansen.nl

Integratie

Integreren doe jezelf. Meedoen en meebouwen aan de lokale samenleving doen we samen. Door actief mee te doen, de taal te spreken, te leren en te werken en natuurlijk door je te houden aan dezelfde wetten en regels.

Dit betekent voor de komende raadsperiode dat:

- We organiseren inburgeringsactiviteiten voor nieuwkomers, ook voor migranten uit Midden- en Oost-Europa. Goed onderwijs hoort hierbij.
- We pakken achterstanden die gekoppeld zijn aan specifieke – etnische – achtergronden gericht aan.

4. ONDERWIJS, JEUGD EN ZORG

Geef het beste voor de toekomst

Voor de PvdA staat centraal dat kinderen zich optimaal moeten kunnen ontwikkelen, zowel op school als thuis. De PvdA wil dat de gemeente de verantwoordelijkheid voelt voor goed onderwijs voor alle kinderen. Daarom voert de gemeente een eigen lokaal onderwijsbeleid, gericht op het goed presteren van scholen en leerlingen. Daar hoort een fijne leer- en leefomgeving bij voor onze jeugd, net als het bieden van perspectief en toekomst.

Scholen en omgeving zijn veilig en toegankelijk

Het schoolgebouw hoort een plek te zijn waar kinderen graag komen, waar het schoon en veilig is. De school moet het beste uit de kinderen naar boven halen. De school werkt samen met de buurt en andere instanties die zich ook met kinderen en hun omgeving bezig houden.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- De PvdA wil dat de gemeente de beschikbare middelen inzet om te zorgen dat gebouwen voldoen aan de eisen van deze tijd. Daarbij gaat het niet alleen om de fysieke kwaliteit van een gebouw maar ook om de luchtkwaliteit in de ruimtes waarin leerlingen en personeel veel tijd doorbrengen. We zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit en veiligheid van schoolgebouwen. Samen met de scholen maken we een plan voor de schoolgebouwen.
- Rond scholen zijn veilige schoolzones. In deze schoolzones is de maximum snelheid voor auto's 30 km/u, zijn er parkeerverboden, veilige in- en uitstapplaatsen voor kinderen, veilige fietsroutes en voldoende fietsstallingen.
- 'Op voeten en fietsen naar school' wordt gestimuleerd.
- Wij vinden het belangrijk dat kinderen zich veilig in het verkeer kunnen bewegen en zijn een voorstander van verkeerseducatie en de toepassing van verkeersveiligheidslabels voor scholen.

Krimp en scholen: onderwijsteams

Demografische krimp dwingt tot creatieve oplossingen. In Friesland hebben ze er daarom voor gekozen om de samenwerking tussen de verschillende scholen te intensiveren via zogenaamde onderwijsteams. Voor 29 scholen zijn er 7 onderwijsteams samengesteld. Deze teams bestaan uit de onderwijzers en het management (de verschillende scholen hebben geen eigen directeur meer, maar een gezamenlijke directeur, adjunct-directeur en een manager bedrijfsvoering). Ieder team is verantwoordelijk voor het leveren van onderwijs aan drie tot vijf scholen. Op deze manier kan voorkomen worden dat scholen moeten fuseren of sluiten.

Boemeltje

Het boemeltje is een manier om kinderen veilig naar school en naar huis te brengen. Kinderen gaan hand-in-hand in een soort loopbus naar school en leren op deze manier veilig aan het verkeer deel te nemen. Er zijn vaste startpunten, opstappunten en een eindpunt (de school). De loopbus voorkomt parkeerchaos bij de scholen en het is gezond en gezellig om in een grote groep naar school te gaan.

Meer informatie via: www.rovl.nl

Geen leerling op achterstand

Alle kinderen hebben recht op goed onderwijs, ongeacht het gezin waarin je opgroeit of de buurt waar je woont. De PvdA steunt het doel van passend onderwijs, namelijk om zoveel mogelijk kinderen in het gewone onderwijs tot hun recht te laten komen. Maar voor een beperkt aantal kinderen zal bijzonder onderwijs noodzakelijk blijven.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- De PvdA wil waar nodig extra tijd investeren in kinderen. Teveel kinderen hebben bij aanvang van de basisschool een taalachterstand. Een volgende generatie kinderen behoort geheel zonder

achterstanden op te groeien. Middelen die we hiervoor in gaan zetten zijn bijvoorbeeld: de voorschool, de verlengde schooldag, extra begeleiding, of een zomerschool.

- Samenwerking tussen alle betrokkenen rondom de school en het onderwijs vinden wij belangrijk, de gemeente heeft hierin een stimulerende rol.
- Ouders worden aangespoord om kinderen deel te laten nemen aan de vroeg- en voorschoolse educatie-activiteiten.
- Wij zijn voorstander van integrale kindcentra. Maatschappelijk vastgoed wordt zoveel mogelijk geconcentreerd in de wijk waarmee een bundeling van voorzieningen en kennis ten goede kan komen aan de ontwikkeling van kinderen.
- Wij willen dat er meer flexibiliteit komt in de ruimte voor particuliere initiatieven en –opvangcapaciteit ook als die niet aansluiten op een geldend bestemmingsplan. Dit doen we door verruiming van de mogelijkheden voor particuliere initiatieven voor kinderopvang als de veiligheid van kinderen en personeel en de leefbaarheid voor de omgeving niet in het geding zijn.
- Wij willen dat alle scholen gevolgd en gecheckt worden op kwaliteit. Dit kan in de vorm van gesprekken met ouders, quick scans, het volgen van citoscores, eindtoetsen, doorstroomgegevens enz. Presteren scholen onder de maat, dan volgen verbetervoorstellen.
- Bij goed onderwijs past ouderbetrokkenheid. Ouderbetrokkenheid kent vele varianten, in de klas, in de school of bij buitenschoolse activiteiten. Leraren, leerlingen en ouders/verzorgers moeten meer zeggenschap krijgen over hun school.
- Een school staat in een buurt. Welzijn, buurtagent, wijkverpleegkundige, consultatiebureaus, het Centrum voor Jeugd en Gezin, huisartsen enz. horen allemaal betrokken te zijn bij de school.
- Wij vinden het niet acceptabel dat kinderen van verschillende etnische achtergronden gescheiden van elkaar naar school gaan. De school hoort een afspiegeling van de buurt te zijn. Een witte school in dezelfde wijk naast een zwarte school is niet langer te tolereren.
- We willen dat initiatieven van ouders om scholen gemengd te laten zijn/worden door de gemeente worden ondersteund en gefaciliteerd.

- Wij vinden dat ouders meer betrokken moeten zijn bij het aanmelden van kinderen op scholen. We doen dit centraal, met vaste leeftijden en op vaste momenten.
- We maken een permanent Plan van Aanpak gericht op het voorkomen en bestrijden van vroegtijdige schoolverlaters.
- In wijken of dorpen waar leerlingenaantallen dalen en of de kwaliteit van het onderwijs achterblijft, stimuleren we dat samenwerkings scholen⁵ worden gevormd.

Schoolwijzer: centrale aanmelding in Nijmegen

Ouders van kinderen die voor het eerst naar de basisschool gaan, krijgen in Nijmegen een schooladvies vanuit de digitale Schoolwijzer. Via de Schoolwijzer kunnen ouders drie voorkeurscholen selecteren. Nagenoeg alle kinderen kunnen op één van deze voorkeurscholen geplaatst worden. Voor de invoering van de Schoolwijzer ging 43 procent van de leerlingen niet naar de dichtstbijzijnde school. Kansarme en kansrijke kinderen gingen niet meer naar dezelfde scholen en segregatie was het gevolg. Tegelijkertijd met de invoering van Schoolwijzer kregen minder populaire scholen de mogelijkheid om hun schoolgebouwen op te knappen, werden er met corporaties oplossingen gezocht om monotone wijkinrichting aan te pakken en werden schoolconsulenten ingezet die ouders hielpen de ambassadeur voor de school voor hun kinderen te worden. Voorzichtige positieve resultaten zijn al te benoemen, meer kinderen gaan weer naar een school in de wijk, waardoor kansrijke en kansarme kinderen elkaar meer tegenkomen.

5. Tot een samenwerkings school behoren besturen met scholen van verschillende signatuur (christelijk, openbaar enzovoorts).

Educatief partnerschap

Bij educatief partnerschap op de openbare Sterrenschoon in Zevenaar zijn ouders serieuze gesprekspartners van de school. Samen werken ze aan de ontwikkeling van het kind. Voorafgaand aan de plaatsing van het kind is er een uitgebreid gesprek tussen ouders en docent om het kind beter te leren kennen en om gezamenlijk de schooltijden, aandachtsgebieden en leerlijnen vast te stellen voor de zogenaamde 'leerreis' die het kind gaat maken. Door deze stevige basis blijven ouders ook meer betrokken tijdens de schooltijd. Daarnaast zijn er aanvullende diensten beschikbaar zoals kinderopvang.

Ouderkamers brede school Tilburg

Om ouders betrokken te maken bij de school zijn in Tilburg zogenaamde ouderkamers opgericht. Dit zijn ruimtes waar ouders van kinderen kennis met elkaar kunnen maken, elkaar kunnen ontmoeten, eventueel met een gast spreker kunnen praten over onderwerpen die gerelateerd zijn aan opvoeden, of waar ouders gestimuleerd kunnen worden tot inburgeringscursussen en volwasseneducatie. Tegelijkertijd worden de ouders ingezet voor schoolactiviteiten. Bijvoorbeeld door gezamenlijk toneelkleding te maken.

Jeugd en zorg

Gelukkig gaat het met veel kinderen, jongeren en hun families goed. Maar er zijn ook situaties waarin er sprake is van kleine of grote problemen. De Jeugdzorg is vanaf 2015 een verantwoordelijkheid voor de gemeente. De PvdA wil dat er in de Jeugdzorg meer de nadruk komt te liggen op positief jeugd beleid. Jeugd beleid waarin we uitgaan van preventie en minder op repressie inzetten.

Veel gezinnen en kinderen hebben te maken met meerdere vormen van hulp. De betrokken organisaties moeten meer samenwerken. Dit kan door verschillende regelingen bij elkaar te brengen. We benutten de eigen kracht van deze jongeren en de gezinnen. Per gezin is er één

gerichte aanpak. Een integrale benadering op de terreinen AWBZ, Jeugdzorg maar ook het passend onderwijs is daarbij van groot belang en vraagt een duidelijke regie van de gemeente.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- De PvdA wil een positief jeugdbeleid waarin we uitgaan van versterking van de eigen kracht van ouders en kinderen, een gedeelde opvoedingsverantwoordelijkheid, ophouden met onnodige etikettering, en waar mogelijk ontzorgen en normaliseren.
- Voor betere en efficiënte Jeugdzorg willen we dat de gemeente de samenwerking tussen de aanbieders van Jeugdzorg regisseert. Voor organisaties die niet willen samenwerken, worden andere aanbieders gezocht.
- Deze samenwerking moet het mogelijk maken dat er per gezin/kind één plan van aanpak komt.
- Hulp en ondersteuning zijn gericht op het voorkomen van het uit de hand lopen van problemen en situaties.
- We houden kinderen van ouders die (psychisch) ziek zijn of verslaafd extra in de gaten.
- Wanneer de veiligheid van kinderen in het geding is, wordt er zorgvuldig ingegrepen en zijn er goede opvangvoorzieningen beschikbaar.
- We werken met meldcodes voor het herkennen van signalen van kindermishandeling en huiselijk geweld. Professionals worden getraind op het herkennen van deze signalen. We bevorderen het naleven van de meldingsplicht door zorgverleners.
- Wij maken beleid voor jongeren met betrokkenheid van de jongeren zelf, we betrekken jongeren bij zaken die hen zelf aangaan.
- Wij willen dat ook migrantenjongeren en hun gezinnen worden bereikt vanuit de vrijwillige jeugdzorg. In een vroeg stadium signaleren van problemen, een gerichte ouderbenadering en specifieke preventieprogramma's zijn noodzakelijk om oververtegenwoordiging van migrantenjongeren in de jeugdgevangenissen te voorkomen.

- Wij maken een plan van aanpak om alcohol- en drugsmisbruik onder jongeren te verminderen. Een drankkeet (zuipkeet) vraagt om een actieve, handhavende, inzet van de gemeente.
- We accepteren wangedrag van jongeren en groepen jongeren niet. Hiervoor is een stevige aanpak nodig (zie ook veiligheid).
- Om te voorkomen dat meer jongeren wangedrag vertonen is preventie is belangrijker dan repressie.
- De PvdA vindt het belangrijk dat de Jeugdzorg in 2015 in één keer gedecentraliseerd wordt. Wij zetten in op preventie, ombuigingen binnen het budget van curatief naar preventief, ontschotting, betere samenwerking en afstemming van de activiteiten van Jeugdzorgaanbieders.

5. WONEN EN WIJKEN

Samen wonen en leven in goede, betaalbare huizen in een ongedeelde samenleving

De Partij van de Arbeid wil investeren in betaalbare woningen, krachtige wijken en een goede bereikbaarheid. Wij willen terug naar een evenwichtig en eerlijk woonbeleid, waarbij er voldoende sociale woningen beschikbaar zijn, waarin eigen woningbezit voor brede groepen bereikbaar blijft, en waarbij ondersteuning door de overheid op een rechtvaardige manier plaatsvindt. De wachttijd voor een sociale huurwoning loopt steeds verder op. De PvdA wil dat er meer betaalbare woningen worden gerealiseerd, zowel voor huurders als voor (startende) kopers.

De ambities van de PvdA in relatie tot wonen en wijken zijn verschillend per regio. In grote delen van de Randstad is de druk op de woningmarkt groot. In de krimpregio's dreigt leegstand.

Wonen - groei

Bouwen voor betaalbaar wonen is ons belangrijkste speerpunt de komende jaren. Met name starters op de woningmarkt hebben door lange wachtlijsten en hoge hypotheekisen moeite om aan een woning te komen. De (financiële) positie van corporaties baart veel zorgen. Wij willen dat gemeente en corporaties samen met bewoners en ondernemers afspraken maken over welke projecten de komende jaren wel/gefaseerd/vertraagd of niet worden uitgevoerd. De aanpak van en investeringen in de krachtwijken blijft onze prioriteit. Braakliggende terreinen accepteren we niet.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- De PvdA vindt het belangrijk dat iedereen binnen een redelijke termijn een geschikte, betaalbare woning kan vinden. De manier waarop je in onze gemeente/regio voor een woning in aanmerking komt, wordt hierop ingericht.
- Tenminste 30 procent van de woningen in de nieuwbouwprojecten hoort beschikbaar te zijn voor starters om zo het gat tussen (sociaal) huren en het kopen van een woning te overbruggen
- We faciliteren de bouw van woningen door het versnellen van plan- en inspraakprocedures door ze, waar mogelijk, niet achter elkaar maar tegelijkertijd te laten plaatsvinden.
- We willen dat onze gemeente gematigde leges voor nieuwbouw/verbouw van particulieren hanteert.
- We schrappen bovenwettelijke eisen aan nieuwbouw en renovatie die betaalbaar bouwen onmogelijk maken.
- We geven bewoners meer invloed op hun woning. Als de woning gebouwd of gerenoveerd wordt, moeten de (toekomstige) bewoners, huurders of kopers, mee kunnen beslissen over de indeling en afwerking van de woning.
- Wij stimuleren het vraaggericht bouwen dat steeds belangrijker op de woningmarkt wordt. Hierbij hoort ook het mogelijk maken van zelfbouw van woningen (bijvoorbeeld door collectief particulier opdrachtgeverschap). We willen hiervoor een aangepast welstandsbeleid.
- We willen leegstaande kantoren voorkomen. Dit kan bijvoorbeeld door het pand een andere bestemming te geven of aan te bieden als kluswoning op de woningmarkt.
- Voor studenten (vooral in de studentensteden) zijn voldoende vormen van huisvesting (kamers, containers, leegstaande kantoren enz.) beschikbaar.
- Wij willen afspraken maken met buurgemeenten en corporaties om te voorkomen dat steden een overschot aan goedkope woningen houden en randgemeenten alleen de duurdere woningbouw realiseren. De regionale afspraken moeten afdwingbaar zijn.
- Bouwen op inbreidingslocaties heeft onze voorkeur boven het ontwikkelen van nieuwe wijken/uitleggebieden. Gemeenten

accepteren lagere grondopbrengsten en maken prijsafspraken met buurgemeenten.

- De PvdA wil dat corporaties, gemeente, bewoners (organisaties) en ondernemers (in regionaal verband) concrete afspraken maken over:
  - het aantal te bouwen woningen
  - investeringen in de leefbaarheid van wijken
  - het signaleren van, en reageren op huurproblemen en overlast
  - slagingskansen op de woningmarkt voor de diverse doelgroepen
  - kwaliteit van de woningen
  - totale woonlasten (incl. gas, water, licht en servicekosten)
  - bestrijden van extreme woningoverlast
  - de mate waarin de woningmarkt wordt geliberaliseerd
  - de invloed van huurders op nieuwe en te renoveren woningen
  - de mate waarin corporaties doelgroepen huisvesten.
- De Partij van de Arbeid wil lokale betrokkenheid van bewoners, ondernemers en andere betrokkenen voor hun eigen omgeving stimuleren door bewoners zelf bij te laten dragen in de vormgeving en het onderhoud van hun omgeving. Wijkbudgetten kunnen als instrument hiervoor ingezet worden.

Verordening, tegen verkamering

Het verbouwen van een normale woning in zoveel mogelijk kleine kamers en die verhuren aan stellen of zelfs complete gezinnen. In Deventer is tegen deze zogenaamde verkamering een verordening opgesteld die ervoor moet zorgen dat kamerverhuur zich verspreidt over de stad. De verordening moet ervoor zorgen dat in slechts 10 procent van de straten in Deventer kamers kunnen worden gehuurd.

Leegstand van Zaken

Leegstand van Zaken is een collectief van professionals dat nieuwe creatieve verdienmodellen ontwikkelt voor het winstgevend maken van ruimte. Er wordt gewerkt vanuit het idee dat er in een tijd van krimp en leegstand steeds meer behoefte is aan nieuwe concepten rondom bestaand vastgoed en leegstaande panden. Hierbij is het belangrijker om te kijken naar de bewonersbehoeften in plaats van naar de gebouwen.

Meer informatie via: www.leegstandvanzaken.nl

Wonen – krimp

Krimp (het wegtrekken van bewoners van het platteland naar de stad, en een dalend bevolkingsaantal door ontgroening en vergrijzing) is vooral een autonome ontwikkeling die maar deels beïnvloedbaar is. Krimp heeft tot gevolg dat met name de voorzieningen voor jeugd en jongeren onder druk komen te staan. Dit komt aan de ene kant door minder kinderen en aan de andere kant door een grotere druk op voorzieningen voor ouderen. Het bouwen van meer woningen in krimpgebieden leidt niet tot het keren van deze ontwikkeling. Woningaanpassing aan de nieuwe bevolkingssamenstelling is belangrijk. Voor ouderen zullen voorzieningen moeten worden getroffen zodat zij zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen. In gebieden waar echt leegstand gaat ontstaan zal sloop niet kunnen worden uitgesloten.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- De PvdA wil geld vrij maken voor een dorpsvernieuwingsfonds om te kunnen werken aan behoud van leefbaarheid in de krimpregio's. Bewoners krijgen hier directe invloed op.
- We ontwikkelen een plan van aanpak voor onze regio om langdurige leegstand te voorkomen, ook voor die gebieden waar veel particulier woningbezit is.
- Bouwprojecten en herstructureringsprojecten worden afgestemd op de toekomstige bevolkingssamenstelling waarbij gebouwd wordt om het zelfstandig wonen van ouderen te faciliteren.

- Nieuwe bouwconcepten voor meergeneratiegezinnen⁶ worden niet door regelgeving gehinderd.
- Wij vinden het bundelen van voorzieningen en het bedenken van nieuwe concepten om ook in de krimpgebieden onderwijs, zorg, sport en cultuur te behouden belangrijk. Aangepaste regelgeving en maatwerk zijn hiervoor nodig.
- Als permanente bewoning van recreatiewoningen bijdraagt aan de leefbaarheid en het in stand kunnen houden van voorzieningen, staan we dit toe. Deze recreatiewoningen zijn dan wel gebouwd conform de geldende bouwregels.
- Het verlenen van mantelzorg wordt een nieuw criterium waar rekening mee gehouden wordt bij woningtoewijzing.

Dorpswinkels Support & Co:

De buurtsuper als ontmoetingsplek in krimpgebieden. Bewoners kunnen er boodschappen doen en mensen met een zorgindicatie of uitkering doen er ervaring op. Met dit concept wordt ingezet op kleinschalige service en (streek)producten van uitstekende kwaliteit én het bieden van kansen aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Zij krijgen op maat gesneden leer- werktrajecten of een zinvolle dagbesteding in een normale werkomgeving aangeboden. Het dorp krijgt een buurtsuper.

Meer informatie via: www.supportenco.nl

Wijken

De wijkaanpak van de afgelopen jaren heeft goede resultaten opgeleverd voor leefbaarheid, kwaliteit van woningen, sociale cohesie en onderwijs. De wijk is een belangrijk ontmoetingspunt voor verschillende bevolkingsgroepen. Het blijft essentieel dat we investeren in dorpen en steden om de leefbaarheid te vergroten. Schoon, heel en veilig blijft ons uitgangspunt.

⁶. Meergeneratiegezinnen bestaan vaak uit grootouders, ouders en kinderen die in één huis samenwonen.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- De PvdA wil per wijk een wijkontwikkelingsplan en ervoor zorgen dat verschillende projecten in dezelfde wijk elkaar versterken. De gemeente, bewoners, ondernemers, corporaties en andere organisaties trekken bij het uitvoeren van die plannen samen op.
- Wij stellen wijkbudgetten in waar bewoners in een wijk zelf kunnen kiezen welke middelen zij in hun wijk willen inzetten. We verwachten dat bewoners ook hun steentje bijdragen aan het leefbaar houden en onderhouden van de wijk.
- In iedere wijk is een wijkcoördinator als laagdrempelig aanspreekpunt.
- Wij willen investeren in een veilige en goed onderhouden openbare ruimte. Speeltuinen, groen, wijkparkjes en bankjes nodigen uit om elkaar te ontmoeten.
- Onze openbare ruimte beheren we vanuit de principes soberheid, gelijkheid en eenvoud.

Bewonersbedrijven

Het Landelijk Samenwerkingsverband Achterstandswijken wil wijkbewoners via BewonersBedrijven de mogelijkheid geven om een maatschappelijke onderneming op te zetten die de wijk economisch, fysiek en sociaal helpt ontwikkelen. BewonersBedrijven werken van onderaf en spelen in op de behoeften die er in een wijk zijn. Eventuele winsten worden geïnvesteerd in nieuwe wijkprojecten. Hierdoor ontstaan ondernemingen van, voor en door bewoners.

Meer informatie via: www.lsabewoners.nl

Wijkbudgetten

Inwoners weten als geen ander waar behoefte aan is en wat er mis gaat in hun wijk. Daarom is er in verschillende steden gestart met wijkbudgetten die de burger op kleine schaal de mogelijkheid geven om inspraak te hebben in wat er in hun wijk gebeurt. Wijkorganisaties of bijvoorbeeld dorpsraden beheren het geld en

bepalen of een idee in aanmerking komt voor het wijkbudget. Naast het oplossen van problemen en knelpunten in de wijk, heeft deze wijkaanpak ook een sociale dimensie. Bewoners kunnen elkaar beter leren kennen en de sfeer in de wijk wordt beter door deze wijkaanpak.

*Meer informatie via: www.verrijkjewijk.nl
www.wijkaanaanpak.deventer.nl
www.leeuwarden.nl/wijkidee*

De ongedeelde stad

De stad die de PvdA voor ogen heeft is een stad van iedereen, een ongedeelde stad, waarin iedereen kansen en verplichtingen heeft. Het is niet meer vanzelfsprekend dat iedereen overal kan wonen in een woning van goede kwaliteit tegen een betaalbare prijs. Nieuwkomers en oorspronkelijke bewoners, oud en jong, rijk en arm, hoog en laag opgeleid: groepen in onze stedelijke samenleving groeien eerder uit elkaar dan naar elkaar toe. Dat laten we niet gebeuren. Wij willen die groepen verbinden en zetten in op een ongedeelde stad: Een gastvrije stad voor oud en nieuw, een zorgzame stad voor jong en oud, een betaalbare stad voor rijk en arm, de dynamische stad voor hoog- en laagopgeleid. Integratieprojecten voor nieuwkomers horen hier vanzelfsprekend bij.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- De PvdA wil in het kader van de ongedeelde stad experimenteren met het geven van invloed op woningtoewijzing in eigen portiek/straat aan direct betrokkenen.
- Elke wijk heeft woon-zorgarrangementen op maat, toegankelijke woningen en een netwerk van ontmoetingsgelegenheden en zorgvoorzieningen.
- Met nieuwe instromers sluiten we contracten af over de bijdrage die zij gaan leveren aan hun buurt.
- We geven in de stad voorrang aan renovatie, we slopen alleen als bewoners daarmee instemmen en nieuwbouw een betaalbaar alternatief biedt.

- We spreken corporaties aan op de mate waarin zij doelgroepen huisvesten.
- We kijken naar integrale woonlasten. Huur/hypotheek, energie en lokale lasten worden samen beschouwd.
- We tolereren geen huisjesmelkers, zijn kritisch op woningsplitsingen, en pakken woonoverlast aan. We willen dat de gemeente de mogelijkheid heeft om de kosten van verkrotting direct te verhalen op de huisjesmelkers.
- In steden met veel onderwijsinstellingen zien we studenten als 'gewone' stedelingen die goed gehuisvest moeten worden.
- Wij zijn voorstander van wijken met een gevarieerd woningaanbod: zowel koop als huur, duur en goedkoop. De beste garantie voor gemengde wijken is keuzevrijheid. Eenzijdige samenstelling van wijken willen we voorkomen door renovatie en indien nodig sloop/nieuwbouw om keuzes te vergroten.

Buurtwerk in ruil voor een woning

Dit is één van de projecten van de Academie van de Stad. Als sociale ondernemer wil de Academie van de Stad studenten laten bijdragen aan maatschappelijke projecten. In ruil voor het opzetten en uitvoeren van projecten in bepaalde wijken mogen studenten gratis in de betreffende wijk wonen. De studenten fungeren tegelijkertijd als voorbeeld voor alle andere jongeren in de wijk. De stedelijke vernieuwing en de nieuwe levendigheid in de wijk zorgen voor een win-win-win situatie.

Meer informatie via: www.academievandestad.nl

Samen is het een Makkie

In de Amsterdamse Indische Buurt wordt hulp aangeboden in ruil voor Makkies. Je voert kleine werkzaamheden uit in de buurt, bijvoorbeeld door te koken voor daklozen, te helpen in een binnentuin of op bezoek te gaan bij mensen in het verzorgingstehuis. In ruil hiervoor krijg je Makkies. De Makkies zijn vervolgens te gebruiken voor diensten, producten of korting op producten in dezelfde

buurt. Ze geven bijvoorbeeld toegang tot het zwembad, de bioscoop of de sportschool. Op deze manier gaan kleine organisaties en bedrijven in de wijk niet failliet en heeft iedereen in de wijk de mogelijkheid om deel te nemen aan leuke activiteiten in de wijk.

6. VEILIGE STEDEN EN DORPEN

Veilig voelen, veilig zijn

We bestrijden overlast, intimidatie en criminaliteit. Daarvoor is het belangrijk dat mensen elkaar op straat aanspreken op gedrag en dat ouders hun kinderen aanspreken. Wij werken samen met woningbouwcorporaties, welzijns- en (jeugd)zorginstellingen, brandweer, politie, onderwijs, burgers en bedrijven. In deze samenwerking is de wijkagent de sleutelfiguur en neemt de gemeente de rol als regisseur. Onderlinge concurrentie tussen deze organisaties mag niet voorkomen. Alle betrokkenen, inclusief Openbaar Ministerie en de Veiligheidshuizen, moeten bereid zijn om grenzen los te laten en creatief en onorthodox bij te dragen aan een doeltreffend lokaal veiligheidsbeleid. Dit heeft alleen kans van slagen als ook bewoners hierbij betrokken zijn. De gemeente faciliteert deze betrokkenheid. Wanneer het om veiligheid gaat wil de PvdA preventie waar dat kan en hard ingrijpen waar het moet.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- De PvdA vindt dat veiligheidsbeleid gaat over afstemming, samenwerking en een goede balans tussen voorkomen (preventie) waar het kan en handhaven (repressie) waar dat moet.
- Wij staan voor een gezamenlijke aanpak van woningbouwcorporatie(s), brandweer, gemeente, politie en anderen om aantasting van het woongenot door woonoverlast, illegale bewoning en ongecontroleerde woningsplitsing te voorkomen.
- Wij betrekken wijkbewoners bij het veiligheidsbeleid. Niet alleen bij het maken van beleid maar ook bij de uitvoering ervan. Jaarlijks vragen we wijkbewoners welke problemen zij in hun wijk ervaren, hoe die moeten worden aangepakt en wat zij zelf hieraan kunnen doen. Elke wijk wordt gevolgd met een wijkveiligheidsmonitor.

- Het doen van aangifte maken we zo eenvoudig mogelijk. Heb je aangifte gedaan, dan word je op de hoogte gehouden van het verloop hiervan.
- Wij gaan huftegerigheid in de openbare ruimte tegen door het opleggen van hogere boetes voor bijvoorbeeld intimiderend gedrag. Als je binnen een lokale samenleving rottigheid wilt uithalen, word je herkend, gekend en aangepakt.
- Wij binden de strijd aan met de harde straatcultuur. Onze aandacht is gericht op de top 20 van de negatieve sfeerverpesters en hun directe omgeving.
- We pakken overlast, intimidatie en criminaliteit van jongeren aan langs drie wegen: Via de thuiscultuur (aanspreken van ouders), via de straatcultuur (aansprakelijk stellen van ouders voor schade veroorzaakt door kinderen) en via de schoolcultuur (voorkomen van schooluitval).
- Wij vinden een actieve aanpak van gemeente, politie en openbaar ministerie tegen veelplegers belangrijk.
- We pakken openbare dronkenschap hard aan want dat kan leiden tot overlast. Mensen die zich hier bij herhaling schuldig aan maken, krijgen voor langere tijd een gebiedsverbod.
- We treden op tegen alcoholmisbruik onder jongeren. Ouders hebben hierin een eerste verantwoordelijkheid. Wij verwachten van onze winkeliers en horecaondernemers dat zij zich houden aan de leeftijdsgrens. Dit handhaven wij streng.
- We tolereren uitgaansgeweld niet. Politie en horeca treden hiertegen gezamenlijk op.
- De PvdA vindt het belangrijk om wietteelt te reguleren, coffeeshops willen we thuis brengen onder het reguliere horecabeleid.
- De wietpas schaffen we af. We bevorderen regionale experimenten met gereguleerde teelt.
- Wij zetten het beleid voor begeleide heroïneverstrekking in die wijken waar dit nodig is voort.
- Wij stimuleren deskundigheid van professionals op het gebied van veiligheid en de aanpak/signalering van huiselijk geweld, kindermishandeling, het (h)erkennen van eergegerelateerd geweld, de aanpak van geweld tegen homo's en de loverboy-problematiek.

Grote broerproject

Het grote broerproject in Breda richt zich op jongeren tussen de 17 en 23 jaar en hun 'broertjes' van 8 tot 15 jaar. De grote broers zijn minimaal 5 dagdelen op straat, herkenbaar aan hun gele jassen, in de middag en in de avond. Zij zoeken de kleine broertjes op waar ze zijn, op de pleinen en in de straten om hen daar aan te spreken op hun gedrag. De grote broers zetten zich ook in voor de oudere wijkbewoner bijvoorbeeld door klussen, boodschappen en samen dingen te doen. Het grote broerproject wil de veiligheid in de wijk bevorderen, overlast voorkomen en jongeren een toekomstperspectief bieden door die jongeren die moeilijk bereikbaar zijn, aan te spreken en te betrekken bij hun wijk.

Meer informatie via: www.grote-broer.com

Aanpak drankmisbruik Noord-Holland

Een integrale aanpak moet het drankgebruik onder jongeren in de provincie West-Friesland doen verminderen. Niet alleen jongeren worden aangesproken op hun alcoholgebruik, maar ook ouders en verkopende instanties krijgen voorlichting over het alcoholgebruik van jongeren in de regio West-Friesland. Ouders en jongeren worden via voorlichting en speciale websites aangesproken op hun gedrag. Om te controleren op de alcoholverkoop door horecaondernemers en in sportkantines worden er zogenaamde 'mystery guests' ingezet. <http://www.westfrisland.nl/jeugd-alcohol>

Openbare vergadering veiligheidsdriehoek Rotterdam

Dit experiment in Rotterdam geeft inwoners de mogelijkheid om vier keer per jaar mee te kijken in het overleg van burgemeester, korpschef en hoofdofficier van justitie. Op deze manier kunnen inwoners hun veiligheidswensen- en maatregelen kenbaar maken. Wijkbewoners krijgen een grotere betrokkenheid bij hun wijk. Ze zijn oplettender en ze weten dat ze ergens met hun wensen naartoe kunnen.

Gay alert – Utrecht

Samen met politie en andere instanties snel kunnen ingrijpen in geval van intimidatie of pesterijen vanwege seksuele voorkeur, dat is het doel van de gay-alert lijn. Wanneer er sprake is van pesterijen of intimidatie wordt dit doorgegeven aan de wijkmanager die de zaak hierna op zich neemt. Door het gay-alert moet voorkomen worden dat dergelijke pesterijen escaleren.

Meer informatie via: www.utrecht.nl

7. SPORT EN CULTUUR

Voor iedereen toegankelijk

Sport

Sport en spel zijn belangrijke middelen voor integratie. Sportverenigingen vervullen een belangrijke maatschappelijke functie en zijn in veel wijken en dorpen het sociale cement van de samenleving. Teamsport draagt bij aan de ontwikkeling van teamgeest en het idee van fairplay. Breedtesport is dé voedingsbodem voor topsport. Sport en sportevenementen leveren een bijdrage aan de economische ontwikkeling en werkgelegenheid. Topsport kan bijdragen aan de positieve uitstraling van de gemeente en is meer dan alleen betaald voetbal. Topsporters hebben een voorbeeldfunctie voor jongeren in de gemeente.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- De PvdA wil een sportstimuleringsfonds inrichten en dit actief onder de aandacht brengen van kinderen en hun ouders. Sport is er voor iedereen.
- Bij de aanleg van nieuwe wijken passen we de Jantje Betonnorm toe voor sport en spel. Dit betekent dat 3 procent van het voor wonen bestemde gebied voor (informele) speelruimte wordt gereserveerd. In bestaande wijken streven we naar inpassing van deze norm.
- Jongeren bereiken we op een laagdrempelige manier in hun directe woonomgeving met trapveldjes, Cruijffcourts enz. Samenwerking tussen jongerenwerk, jeugdzorg en sportverenigingen vinden we belangrijk.
- We ontwikkelen samen met de GGD, de provinciale sportkoepel, scholen en maatschappelijke organisaties projecten om overgewicht en obesitas tegen te gaan.

- Wij willen de sociale functie van sportverenigingen versterken door verbindingen te leggen met scholen, buitenschoolse opvang, welzijn, jeugdzorg, wijkcentra en/of dorpshuizen.
- Voor ons is multifunctioneel gebruik van sportparken en accommodaties het uitgangspunt. Wij willen dat deze ook overdag beschikbaar zijn voor het onderwijs en activiteiten in het kader van de begeleiding – AWBZ.
- Sportverenigingen die alcoholmisbruik, roken en drugsgebruik in sportkantines tolereren worden niet gesubsidieerd. Overtredingen worden strafrechtelijk vervolgd.
- Bij onderwijshuisvesting zorgen we voor goede gymzalen en sportaccommodaties. De gymnastiekles in het basisonderwijs wordt bij voorkeur gegeven door een vakleerkracht lichamelijke oefening. Het liefst vaker dan twee keer per week.
- Wij faciliteren schoolzwemmen voor leerlingen vanaf 8 jaar die nog niet kunnen zwemmen.
- In alle wijken willen we sportevenementen, in achterstandswijken investeren we hier extra in.
- Wij bieden 'regionale toppers', talentvolle kinderen en jongeren die niet worden ondersteund door NOC*NSF, mogelijkheden voor talentontwikkeling in de eigen regio.
- Sporters en sportverenigingen die op de hoogste nationale niveau presteren – NOC*NSF-status – ondersteunen we. In ruil voor die steun verwacht de PvdA een maatschappelijke inzet van topsporters en verenigingen. Bijvoorbeeld door deelname aan sportprojecten en sportclinics in de woonomgeving en door een belangrijke inzet bij sociale projecten in de gemeente.

Voor gemeenten met buurtsportwerkers: Gemeentelijke buurtsportwerkers ondersteunen de verenigingen bij hun vrijwilligersbeleid en het opbouwen van een vrijwilligerskader. Zij zorgen samen met het onderwijs en de verenigingen voor naschoolse sportactiviteiten in dorpen en buurten waar sportdeelname achterblijft.

*FC-Twente: Scoren in de wijk
'Naast scoren op het veld wil FC Twente ook scoren in de maatschappij'. Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt gaan via stages weer aan de slag, ouderen en/of minder validen worden geholpen bij het doen van boodschappen en jongeren krijgen via een innovatieve taalgame de mogelijkheid om hun woordenschat te verbeteren. Door gebruik te maken van het goede imago van de voetbalclub worden verschillende sociale kwesties in de omgeving rond de club aangepakt.*

Meer informatie via: www.scorenindewijk.nl

Cultuur

Er is een grote traditie met betrekking tot het culturele leven: kunstbeoefening door amateurs, muziekscholen, bibliotheken, poppodia, musea en cultuureducatie. Juist deze voorzieningen en hun toegankelijkheid staan onder druk door bezuinigingen. Door de inzet van middelen zoals een (jeugd)cultuurfonds willen wij ervoor zorgen dat cultuur voor iedereen toegankelijk blijft.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- De PvdA wil een (jeugd)cultuurfonds inrichten en jongeren (groepen) stimuleren hier gebruik van te maken.
- Wij spannen ons in om verdere bezuinigingen op culturele voorzieningen te vermijden. De toegankelijkheid en betaalbaarheid van culturele voorzieningen, met name de muziekschool en bibliotheek, staan onder druk door bezuinigingen. De grenzen hiervan zijn bereikt. Bovenlokale samenwerking kan hiervoor een oplossing bieden.
- De bibliotheek past zich aan de moderne tijd aan en wordt een laagdrempelige ontmoetingsplaats waar naast het uitlenen van boeken de multimediale wereld toegankelijk wordt gemaakt, eventueel onder te brengen bij de school.
- Wij stimuleren cultureel ondernemerschap. Dit kan leiden tot nieuwe creativiteit met een economische spin-off.

- Wij willen jonge startende kunstenaars in hun bestaan als ZZP'er ondersteunen onder andere bij het zoeken naar publiek/private financiering en door regelgeving te vereenvoudigen.
- Samenwerking tussen culturele voorzieningen en het onderwijs is belangrijk. Kennis over ons culturele erfgoed - waar komen we vandaan - helpt jongeren bij het vinden van hun identiteit.
- Wij willen aan subsidie voor professionele culturele instellingen de voorwaarde verbinden dat zij educatie als kerntaak hebben.
- Culturele instellingen gaan zelf actief op zoek naar bronnen van financiering, de gemeente is co-financier.
- Muziekscholen, (amateur)orkesten en poppodia sluiten nieuwe allianties om muziekonderwijs betaalbaar te houden.

Stadslab Leiden

Het stadslab Leiden is een atelier voor ontmoeting, een lab voor creatieve ideeën, een broedplaats voor vernieuwing om Leiden innovatiever, spannender, cultureler en bruisender te maken. Dit virtuele lab bruist van activiteiten met als doel 'versterking van de creatieve stad Leiden'. Iedereen kan meedenken over nieuwe projecten. Op stadslabavonden worden brainstormen georganiseerd waar iedereen aan mee kan doen of zijn eigen ideeën aan voor kan leggen. Particulieren en bedrijven kunnen aandeelhouder worden in Stadslab en zo mee investeren in de projecten van Stadslab en dus in een creatief Leiden.

Meer informatie via: www.stadslableiden.nl

Dok-Delft

De bibliotheek als ontmoetingsplaats. Dat is waar Dok Delft naar streeft. Het is een inspirerende omgeving waar je niet alleen boeken leent, maar ook games, films, muziek en kunst. Ook is er een uitgebreid educatie-programma, zijn er regelmatig culturele activiteiten en kun je er genieten van een heerlijk kopje koffie. Een bibliotheek met een multifunctionele invulling.

Meer informatie via: www.dok.info

8. NATUUR, MILIEU, LANDSCHAP EN VERKEER

Schoon, duurzaam en mooi

Natuur en milieu

Steeds meer mensen en bedrijven zijn zich bewust van het belang van duurzaamheid. Onze ambities zijn hoog. De PvdA wil bereiken dat Nederland in 2050 een 100 procent duurzame economie is. Lokaal/regionaal milieubeleid is noodzakelijk om deze ambitie te realiseren en onze omgeving schoon en gezond te houden. Hierbij is het noodzaak dat iedereen binnen de gemeente/regio zich hiervoor inzet. De gemeente geeft het goede voorbeeld en stimuleert bedrijven en inwoners op verschillende manieren hun steentje bij te dragen aan een duurzame stad.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- De PvdA wil vervuiling door auto's in de stad zoveel mogelijk tegen gaan. Auto's zijn nog steeds één van de grootste vervuilers. In de gemeente wordt de fiets en het openbaar vervoer daarom maximaal gefaciliteerd onder andere door busbanen en fietspaden.
- Door het aanleggen van oplaadpunten stimuleren we het gebruik van elektrische auto's en scooters. De gemeentelijke organisatie geeft het goede voorbeeld met haar eigen elektrische wagenpark.
- Het gebruik van energiebesparende maatregelen bij nieuwbouw bevorderen we. Bij aanbestedingen en bestemmingsplannen nemen we dit als eis op.
- Wij hebben de ambitie dat onze gemeente in 20..⁷ een CO₂-neutrale gemeente is.
- Wij willen de uitstoot van fijnstof binnen de Europese normen brengen in 20..

7. Zelf nader in te vullen met een jaartal

- Wij maken het huidige woningbestand energiezuiniger, bijvoorbeeld door in de prestatie-afspraken met woningcorporatie(s) duurzaamheid als doel op te nemen of door subsidie te verstrekken voor (of te wijzen op) energiebesparende maatregelen en woningisolatie.
- Met publiekscampagnes wijzen we bewoners erop dat woningisolatie bijdraagt aan een schoner milieu en stookkosten bespaart.
- Duurzame alternatieven voor de verwarming van gebouwen in de gemeente stimuleren we. Zo willen we dat de gemeente in haar eigen gebouwen gebruik maakt van energiebesparende technologieën zoals warmte-koude-opslag en ledverlichting.
- We stimuleren lokale initiatieven bijvoorbeeld in de vorm van kleinschalige coöperatieve of gemeentelijke energiebedrijven voor decentrale duurzame energieopwekking.
- Openbare ruimte beheren we natuurlijk en ecologisch door ecologisch bermbeheer, variatie in beplanting van perkjes en groenstroken en een gematigd kapbeleid. Bescherming van de biodiversiteit is hierbij belangrijk.
- Wij willen meer groen in de stad. Dit bereiken we door het aanleggen van stadsparken, de aanleg van klimaatbosjes en het stimuleren van 'groene daken' bij nieuwbouwplannen.
- Kinderen betrekken we bij natuur en milieu. Bijvoorbeeld door het subsidiëren van milieu-educatie voor kinderen en het aanleggen van natuurlijke speelbossen.
- Biomassacentrales of mestvergisters willen we actief stimuleren, door het meewerken aan bestemmingsplannen of actieve begeleiding van dit soort initiatieven aan te bieden vanuit de gemeente.
- We maken afspraken met de afvalcentrale om het scheiden van afval te stimuleren of de hoeveelheid afval te beperken.
- Huishoudens kunnen hun afval gratis bij het afvalscheidingsstation afgeven om illegale stort te voorkomen.
- Wij vinden dat de gemeente het goede voorbeeld hoort te geven door zorgvuldig om te gaan met het gebruik van papier, bijvoorbeeld door de gemeenteraad papierloos te laten werken.

Voedseltuin

Een groene plek in een stadsdeel dat in ontwikkeling is. De voedseltuin heeft als doel om groente en fruit te produceren voor de cliënten van de voedselbank. Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt worden ingezet om de tuinen te onderhouden. Hiermee wil de voedseltuin mensen een perspectief bieden op een baan op de reguliere arbeidsmarkt. Door de tuinen in te richten als park is het tegelijkertijd een verbindende factor voor bewoners, organisaties en tuinliefhebbers.

Meer informatie via: www.voedseltuin.com

Ryck – Nederlandse Recycle Bank

Nederlandse huishoudens produceren veel afval. Dit afval zit vol met bruikbare grondstoffen en daarom wil Ryck de inwoners van Pijnacker Nootdorp stimuleren om hun afval te recyclen. In ruil voor het gescheiden aanleveren van afval (papier, verpakkingsplastic, textiel en kleine elektrische apparaten) bij één van de Ryck verzamelpunten ontvangen de inwoners een kleine vergoeding. Inmiddels levert 40 procent van de huishoudens in Pijnacker Nootdorp het afval in via de verzamelpunten van Ryck.

Landschap

Nederland heeft een gevarieerd landschap. Elke streek heeft eigen landschappelijke kenmerken die we koesteren en de streek een eigen identiteit geven. Natuur en natuurgebieden horen toegankelijk te zijn.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- De PvdA zet zich in voor goede wandelpaden en een groene omgeving in en om de steden.
- Een goed wandelpadennetwerk draagt bij aan de toegankelijkheid van natuur en landschap.
- Bij bebouwing in het landelijk gebied stellen we als voorwaarde dat dit landschappelijk wordt ingepast, bijvoorbeeld door toepas-

sing van de rood-voor-rood-regelingen⁸ en door de aanleg van streekeigen beplanting

- Wij bevorderen diervriendelijke en biologische alternatieven in de agrarische sector door het meewerken aan bestemmingsplannen of bijvoorbeeld een korting op de pacht prijs van gemeentelijke percelen.
- De bekendheid van streekproducten wordt vergroot, bijvoorbeeld door deze bij recepties aan te bieden. Immers, streekproducten zijn duurzaam, onder andere door beperkt transport, en vaak biologisch
- Megastallen, varkensflats en dergelijke zijn bij ons niet welkom.
- De nachtelijke duisternis in natuurlijke omgevingen wordt zoveel mogelijk hersteld, bijvoorbeeld door gebruik te maken van speciale verlichting van de buitenwegen en het aanspreken van bedrijven met grote lichtreclames.
- Koeien en ander vee horen thuis in het agrarische landschap⁹.

Verkeer

Openbaar vervoer staat onder druk door landelijke bezuinigingen en teruglopende reizigers aantallen. Het is moeilijk om het openbaar vervoer op peil te houden. De PvdA wil dat reizigers betrokken worden bij het inrichten van buslijnen. Wat de PvdA betreft komt de reistijd naar basisvoorzieningen (het centrum) centraal te staan. Iedereen moet binnen (..) minuten in het centrum of de dorpskern kunnen zijn. Wij vinden het belangrijk dat zorgcentra, ziekenhuizen enzovoorts bereikbaar zijn met het openbaar vervoer. We blijven scherp op de betaalbaarheid en gebruiksvriendelijkheid van het OV. Hiervoor is regionale samenwerking noodzakelijk. De PvdA staat pal voor de

8. Vrijkomende Agrarische Bebouwing/Rood-voor-Rood

Doordat het aantal landbouwbedrijven afneemt, komen agrarische gebouwen leeg te staan. Deze lege gebouwen bieden mogelijkheden voor nieuwe functies op het platteland, zoals recreatie of kleine bedrijfstjes. Voor landschapsontsierende gebouwen is de Rood-voor-Rood regeling in het leven geroepen. De regeling houdt in dat een stoppende of gestopte boer voor de sloop van 850 m² stal, een woning mag terugbouwen

9. In het CLB-pamflet Intensieve veehouderij zijn uitgangspunten te vinden voor lokaal beleid in relatie tot intensieve veehouderij en landbouwontwikkelingsgebieden. Zie het pamflet op http://www.lokaalbestuur.nl/publicaties/pamfletten/296/pamflet_intensieve_veehouderij

veiligheid van personeel en passagiers.

Dit betekent voor de komende raadsperiode:

- De PvdA wil gratis fietsenstallingen bij ov-locaties en goede mogelijkheden voor het stallen van de fiets in het centrum.
- Bij de inrichting van de verkeersstructuur geven we prioriteit aan fietsers en het scheiden van snel en langzaam verkeer.
- Bij de inrichting van wijken en centra houden we rekening met de gebruikers van rolstoelen en scootmobielen.
- De binnenstad maken we autoluw.
- We weren vrachtwagens uit de binnenstad door het aanleggen van laad- en lospunten van waaruit dan met elektrische voertuigen het winkelgebied in de binnenstad kan worden bevoorrad.
- Het parkeerbeleid richten we zodanig in dat overlast voor woonwijken zoveel mogelijk wordt beperkt. Er volgt handhavinginzet in gebieden waar parkeeroverlast hinderlijk en gevaarlijk is. Het parkeren van vrachtwagens in woongebieden pakken we aan.
- We hanteren scherpe en onderscheidende parkeertarieven tussen straat- en garage parkeren en straat- en garageparkeervergunningen.
- OV-gebruik blijft laagdrempelig en betaalbaar, o.a. via een dalurentarief.
- We verzetten ons tegen verdere verschraving van het openbaar vervoer en betrekken reizigers bij het opnieuw vormgeven van het netwerk.
- We willen hoogwaardig openbaar vervoer tussen de belangrijkste kernen in de regio.
- We stellen als eis bij de aanbesteding van gemeentelijk openbaar vervoer dat de voertuigen duurzaam zijn en dat arbeidsvoorwaarden en de veiligheid van personeel worden gerespecteerd.
- In elke bus/trein/tram en op elk platform is videobewaking. Op lijnen met veel incidenten vinden we inzet van extra personeel noodzakelijk.

9. DE FINANCIËN VAN DE (LOKALE) OVERHEID

Sociaal en realistisch

Door de financieel-economische crisis en de bezuinigingen van de landelijke overheid worden de financiële mogelijkheden van de lokale overheid steeds kleiner. De PvdA wil dat ook op lokaal niveau de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. Dat geldt onder andere voor de WMO. De PvdA vindt, dat daar waar eigen kracht meer en meer centraal wordt gesteld, dit ook geldt voor het meewegen van de eigen financiële kracht (vermogen). Wettelijk zijn hiervoor beperkte mogelijkheden, maar de mogelijkheden die er zijn wil de PvdA doorzicht benutten.

Waar er eerst een situatie was van verdeling van schaarste over nieuwe initiatieven, staan bestaande voorzieningen nu vaak onder druk. Door de crisis in de vastgoedsector en woningmarkt hebben veel lokale overheden grote risico's en/of verliezen op hun grondbedrijf geleden. De verwachting is dat de lokale overheden ook in de komende periode bezuinigingen moeten doorvoeren, dan wel de komende jaren terughoudend moeten zijn in het doen van nieuwe investeringen. Hiervoor gaat de PvdA haar verantwoordelijkheid niet uit de weg. De PvdA kiest ervoor om bezuinigingen stapsgewijs te realiseren zodat de menselijke maat niet uit het oog verloren raakt en grote klappen voorkomen kunnen worden.

Ook de gemeentelijke organisatie moet een bijdrage leveren aan noodzakelijke bezuinigingen. Dit kan door kritisch te kijken naar de eigen organisatie, de huisvesting en de inhuur van externen. Het gebruik van nieuwe media, digitalisering van de dienstverlening en het gebruik van open source software kunnen tot behoorlijke kostenbesparingen leiden. Het aantal werkplekken kan worden teruggebracht door toepassing van 'het nieuwe werken'.

Dat betekent voor de komende raadsperiode:

- De PvdA gaat behoedzaam om met de beschikbare overheidsmiddelen. Wij beheren die alsof het om ons eigen geld gaat. Dit doen wij door een sterke budgetdiscipline, wij sturen op gestelde doelen op basis van vooraf beschikbaar gestelde middelen. We zijn terughoudend met betrekking tot het aangaan van risico's.
- Wij verantwoorden door helder te verwoorden wat is bereikt, hoe het is bereikt en met inzet van welke middelen. Transparantie vooraf en achteraf.
- De gemeentelijke organisatie levert een bijdrage aan de bezuinigingen.
- We laten de lokale lasten gelijke tred houden met de inflatie.
- De lokale overheid moet rekening houden met de koopkracht van haar inwoners. De Partij van de Arbeid streeft daarom naar het voorkomen van lastenverzwaringen. De PvdA zet zich actief in voor - het behoud van - kwijtschelding van lokale lasten, voor mensen met een minimuminkomen (tot 110 procent bijstandsniveau).
- In principe moet uitvoering van gedecentraliseerde taken binnen het mee gedecentraliseerde budget plaatsvinden. Waar dit niet kan, omdat de lokale situatie niet overeenkomt met de gemiddelde normen, maakt de Partij van de Arbeid keuzes vanuit onze principes van een samenleving waar voor iedereen plaats is, waar iedereen mee doet en 'de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen'.
- De PvdA wil leegstand duurder maken en gebruik goedkoper. Hierdoor worden eigenaren extra gestimuleerd hun panden te verhuren of een andere bestemming te zoeken (bijvoorbeeld woningen).
- Lokale belastingen waar een duidelijke tegenprestatie tegenover staat (afvalstoffenheffing, rioolretributie en sommige leges) worden kostendekkend doorberekend.
- Afhankelijk van de lokale situatie kan om de lasten eerlijker te verdelen van dit principe worden afgeweken. Dit in combinatie met een verhoging van de OZB-heffing. Zo dragen ook op lokaal niveau de sterkste schouders de zwaarste lasten.

- Wij vinden het belangrijk dat de gemeente reserves heeft om tegenvallers te kunnen opvangen maar het is geen doel om op zich om reserves op te bouwen.
- We vinden dat de gemeente terughoudend hoort te zijn met het aankopen van grond.

Burgerbegroting

Bij een burgerbegroting staat samenwerken centraal. Burgers krijgen de mogelijkheid om prioriteiten te bepalen wanneer het gaat om publieke gelden van bijvoorbeeld gemeente of maatschappelijke organisaties. In Enschede zijn ze al gestart met het betrekken van burgers bij de inrichting van de gemeentelijke begroting. Stellingen over de gemeente worden voorgelegd aan panels met burgers en een motie-markt geeft burgers de mogelijkheid ideeën te presenteren aan raadsleden om ze op deze manier in een raadsdebat behandeld te krijgen.

Meer informatie via: www.koers053.enschede.nl

Startersleningen

Startersleningen die de lokale overheid met woonpartners aan jonge huishoudens ter beschikking kan stellen. Deze lening dient als aanvulling op het bedrag tussen de maximale hypotheek en de aankoopwaarde van het huis. In de praktijk (Brabant) blijkt dat de overgrote meerderheid van de jonge huishoudens in staat zijn om deze leningen af te lossen, waardoor de financiële risico's voor de lokale overheid beperkt zijn. Doordat het geld terugvloeit naar een hiervoor bestemd fonds kunnen ook toekomstige huishoudens van deze regeling gebruik maken.

Meer informatie via: www.pvdabreda.nl

10. TIPS BIJ HET MAKEN VAN HET BASISVERKIEZINGSPROGRAMMA

Beste partijgenoten,

Dit basisverkiezingsprogramma van het CLB is bedoeld als hulpmiddel bij het opstellen van jullie programma voor de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2014. Natuurlijk zijn gemeenten verschillend van elkaar en kunnen we geen verkiezingsprogramma opstellen dat voor alle gemeenten direct toepasbaar is. Dat is ook niet onze ambitie geweest. Het basisverkiezingsprogramma is geen dictaat vanuit de top, maar een document waaruit naar hartenlust geknipt en geplakt kan worden. Als actieve leden in een lokale afdeling weten jullie het beste wat er in je eigen gemeente speelt en welk programma daarop past. Tegelijkertijd is het handig om een hulpmiddel bij de hand te hebben waarin staat wat de PvdA vindt van een aantal zaken, ook als ze lokaal spelen.

Dit basisprogramma is niet uitputtend in de opsomming van onderwerpen en aandachtspunten. Gemeenten gaan over steeds meer zaken en in de komende jaren, waar dit verkiezingsprogramma over gaat, komen er nog meer dingen bij. Daarom hebben we ons beperkt tot die onderwerpen die in de meeste gemeenten hoog op de agenda staan of die we hoog op de agenda willen zetten.

Elk hoofdstuk wordt kort ingeleid met een statement waarom we het onderwerp belangrijk vinden en welke kant we daarmee uit zouden willen. Een aantal onderwerpen is opgesplitst in deelonderwerpen. Daarna wordt het (deel)onderwerp voorzien van bullets, die aangeven hoe het onderwerp kan worden toegepast in een gemeente. Wat kan er in de komende raadsperiode op dat onderdeel worden gedaan, waar gaan we ons als PvdA sterk voor maken?

Natuurlijk zijn we ambitieus. En dat blijven we ook in economisch moeilijke tijden. Tegelijkertijd realiseren we ons dat we niet alle keuzes die we eigenlijk willen maken, waar kunnen maken. Maar de keuzes waar we voor staan maken we wel vanuit onze sociaaldemocratische waarden en daar kunnen en willen we op worden aangesproken.

Dit basisverkiezingsprogramma is tot stand gekomen dankzij een grote groep betrokkenen. Een deel van hen heeft meegeschreven, een deel heeft meegedacht en feedback gegeven. Ook voor een verkiezingsprogramma van een afdeling is grote betrokkenheid van de leden belangrijk. Leden vinden het vaak leuk om mee te denken en te praten over een verkiezingsprogramma en over de inhoud van de keuzes waar we voor staan.

WAAR JE AAN MOET DENKEN

Tip 1: Betrek je leden en zoveel mogelijk mensen van buiten bij het opstellen van je lokale verkiezingsprogramma

Dat kan op allerlei manieren, al naar gelang de wensen van de commissie en de hoeveelheid beschikbare tijd. Te denken valt aan:

- Duidelijk aangekondigd e-mailadres voor input.
- Twitterspreekuur.
- Een 'toogdag' voor maatschappelijke organisaties, belangengroepen en bedrijven.
- Een 'ideeënfabriek' à la Doemeemetdiederik.nl, al dan niet met aansluitende conferentie.
- Telefonisch spreekuur.
- Aanboren van kennis, door experts te vragen input te leveren.

Bedenk samen de thema's die je minimaal aan de orde wilt stellen, die lokaal spelen en die de komende jaren in jouw gemeente veel aandacht zullen krijgen. Wat is die actualiteit?

Tip 2: Schrijf het verkiezingsprogramma met een divers samengestelde schrijfgroep

Ga niet als afdelingssecretaris achter je computer zitten om zelf het verkiezingsprogramma te schrijven. Zorg in de breed samengestelde schrijfgroep dat er in ieder geval ook iemand vanuit de fractie zit. Schrijftalent is belangrijk, en diversiteit is belangrijk. Betrek als het kan de JS er ook bij. Zorg er tegelijkertijd voor dat de commissie niet zó log wordt dat het proces daardoor onvoldoende op gang komt. Het is belangrijker dat de schrijvers van het programma in staat zijn kennis en input van buiten aan te boren en te benutten, dan dat er op veel verschillende terreinen expertise in de commissie is.

Tip 3: Evalueer met de fractie wat er terecht is gekomen van de uitvoering van het vorige verkiezingsprogramma

Bekijk wat er is gelukt, wat nog niet en wat in ieder geval nog moet worden meegenomen naar de jaren 2014–2018.

Tip 4: Begin op tijd

2014 lijkt nog ver weg maar de voorbereidingen van de gemeenteraadsverkiezingen zijn intensief en gebeuren vaak onder zeer grote tijdsdruk. Begin daarom nu alvast met het verkiezingsprogramma zodat ook de leden op de conceptkandidatenlijst vooraf kennis kunnen nemen van het conceptverkiezingsprogramma. Denk erom dat dit programma al in de najaarsvergadering van 2013 wordt voorgelegd aan de leden.

Met een verkiezingsprogramma geven we aan waar we staan als partij, zowel naar de eigen leden (dus intern) als naar buiten, naar alle potentiële kiezers. Tegelijkertijd is het hét document waarmee je de onderhandelingen ingaat na de verkiezingen als we in aanmerking zouden komen voor deelname aan een coalitie. Wees je daar aan de voorkant van bewust. Dit kan betekenen dat je verschillende versies maakt van een verkiezingsprogramma, of een verkiezingsprogramma met een puntensamenvatting waarin je de top 10 weergeeft.

Met de tekststijl kun je spelen. Je kunt die aanpassen aan een stijl die past bij je eigen afdeling/gemeente. Past in je eigen afdeling een heel activistische toon, gebruik dan alleen actieve werkwoordsvormen zoals ‘wij doen’ in plaats van ‘we zijn van plan om ...’. In dat geval schrijf je ook ‘iedereen heeft recht op een persoonsgebondenbudget’ in plaats van ‘we zijn voor een persoonsgebonden budget’.

Tip 5: Wees consequent

Dit geldt zowel voor de vorm waarin je je verkiezingsprogramma schrijft als voor de keuzes die je hierin maakt. In het basisverkiezingsprogramma is gekozen voor toepassing van de wij-vorm. Hiermee doelen we op wij, de PvdA. Let er op dat dit niet verward kan worden met wij, de gemeente ....

Het basisverkiezingsprogramma biedt veel keuzes. Het is zoals gezegd een document waar je naar hartenlust uit kunt knippen en

plakken. Sommige bullets zijn meer voor plattelandsgemeenten, andere meer voor de stedelijke gebieden. De bullets die voor een krimpregio worden gegeven zijn andere dan die voor groeigemeenten. In alle hoofdstukken zijn er bullets te vinden die voor de ene gemeente wel gelden en voor de andere niet.

Let erop dat je niet bullets gebruikt die in tegenspraak met elkaar zijn. Als je kiest voor ‘het schrappen van bovenwettelijke eisen aan nieuwbouw en renovatie die betaalbaar wonen onmogelijk maken’ maar ook opneemt dat je ‘energiebesparende maatregelen bij nieuwbouw wil bevorderen door dit als eis op te nemen bij aanbestedingen’, kun je hierover vragen verwachten.

Tip 6: Let op de samenhang

Tussen de verschillende onderwerpen is soms een sterke samenhang. Zo kun je bijvoorbeeld wijkbudgetten zoals die in het hoofdstuk 5 zijn beschreven inzetten als instrument in het kader van veiligheid, hoofdstuk 6. In het kader van het armoedebeleid kun je ervoor zorgen dat kinderen toegang krijgen tot culturele voorzieningen enzovoorts.

Tip 7: Wees lokaal herkenbaar

Wat speelt er bij jou in de gemeente? Waar maken je burens zich druk over?

Zorg dat je lokale onderwerpen herkenbaar opneemt in je verkiezingsprogramma. Wees eerlijk over de keuzes die je wilt maken in je eigen gemeente, bijvoorbeeld wel of geen verruiming van de openingstijden voor winkels, of hoe ga je om met de vestiging van de daklozenopvang?

Tegenwoordig heeft elke gemeenteraad wel te maken met lokale partijen of een partij die slechts is opgericht om één specifiek onderwerp te agenderen of te voorkomen. Lokaal weet je het beste hoe je daarmee om kunt gaan. In dit basisverkiezingsprogramma worden termen gebruikt als ‘elke wijk’. Kijk goed of het ook echt gaat om elke wijk of dat je daarin gaat specificeren. Dat is nu juist de inkleuring die

jullie vanuit de afdeling hieraan moeten geven. Kom je daar niet uit of wil je daar advies over?

Tip 8: Ga dan naar de bijeenkomsten van de communicatieacademie van de Suze Groenweghschool Deze bijeenkomsten zullen in 2013 weer worden aangeboden.

Tip 9: Maak gebruik van de andere ondersteuningsmogelijkheden die het CLB en de PvdA hebben om goed voorbereid de verkiezingen in te gaan.

Zo zijn er voorbeeldprofielen voor raadsleden, fractie en wethouders. Voor aanstormende talenten is er een e-learning programma en voor raadsleden is er een competentietest waarmee je jezelf kunt meten op basis van de competenties die de PvdA belangrijk vindt voor haar raadsleden en wat je nog kunt doen om je verder te ontwikkelen.

Tip 10: Vind niet elke keer het wiel opnieuw uit

Er zijn legio voorbeelden in het land van geslaagde projecten en aanpakken. De kunst is hier op een goede wijze gebruik van te maken en deze kennis met elkaar te delen. In het voorbeeldprogramma staan een paar willekeurige voorbeelden die je kunnen inspireren. Er zijn er nog veel meer!

Tip 11: Blijf sociaaldemocraat

Juist in deze tijd, waarin het economisch niet zo goed gaat, zijn sociaaldemocratische waarden het waard om te koesteren. Onze keuzes zijn keuzes die voortkomen uit solidariteit en rechtvaardigheid waarbij de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen.

Tot slot:

Wij kiezen voor een samenleving die solidair is. Daar hoort een overheid bij die burgers niet laat vallen maar ondersteunt als dat nodig is. In dit basisverkiezingsprogramma worden termen als zelfredzaam-

heid, eigen verantwoordelijkheid, zelf initiatief nemen en eigen kracht gebruikt. Let er wel op dat dit in evenwicht is met elkaar, bijvoorbeeld afhankelijk van de afstand (groot/klein) van iemand tot de arbeidsmarkt en of er meer/minder een beroep worden gedaan op iemands eigen inzet of het vangnet van de lokale overheid.

PROCEDURE VOOR VASTSTELLING VAN HET PROGRAMMA

Het is belangrijk dat je ervoor zorgt dat je de procedure voor de vaststelling van het verkiezingsprogramma goed volgt. Daarbij kan dit stappenplan je helpen.

Stap 1: In het najaar 2012 wordt het besluit genomen om wel/niet deel te nemen aan de gemeenteraadsverkiezingen

Het afdelingsbestuur stelt een schema op met daarin de voorbereiding van deze verkiezingen.

14 maanden voor de verkiezingen (dus tijdens de ALV in het najaar 2012) neemt de afdeling een besluit over de wijze waarop het verkiezingsprogramma tot stand gaat komen, en of er een lijsttrekker door middel van een ledenraadpleging wordt gekozen.

Stap 2: Samenstelling en opdracht van de commissie voor het verkiezingsprogramma

Samenstelling: Let bij de samenstelling op: diversiteit (man, vrouw, oud, jong, afspiegeling van de bevolking), betrokkenheid van een fractielid, schrijftalent, lokale kennis.

Opdrachtformulering: geef een heldere opdracht mee over reikwijdte, mate van concreetheid, omvang, nadruk op visie of nadruk op onderhandelingsdocument, speerpunten, betrokkenheid leden en andere belangstellenden.

Stap 3: Pas de hierboven gegeven tips toe

Stap 4: De ALV stelt het verkiezingsprogramma vast in de november 2013

Dit is minimaal 6 weken voordat de kandidatenlijst moet zijn vastgesteld.

Twee weken voor deze ALV wordt het ontwerpverkiezingsprogramma opgestuurd naar de leden van de afdeling. Hierbij wordt aangegeven hoe en voor welke datum amendementen moeten worden ingediend.

NB: Tussen stap 3 en 4 kunnen nog bijeenkomsten worden gehouden

Stap 5: Bespreking van het ontwerpverkiezingsprogramma bij de ALV

Het is verstandig de ALV toestemming te vragen om op een later moment nog een inleiding toe te voegen van onze politiek leider, die vanuit het partijbureau beschikbaar wordt gesteld.

Stap 6: Vaststelling van het verkiezingsprogramma

Vanaf dit moment zijn kandidaat-gemeenteraadsleden gebonden aan het programma, tenzij vooraf een voorbehoud is gemaakt en dit bekend is bij de ALV.

BASIS
LOKAAL PROGRAMMA